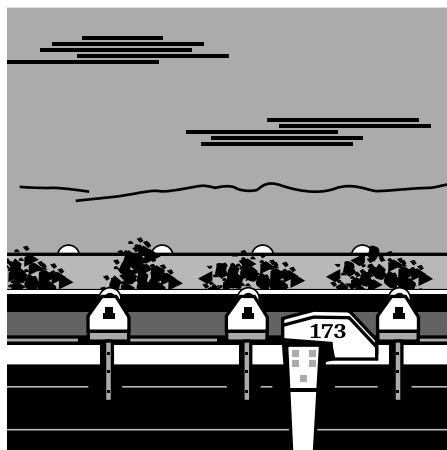

EKOLIST

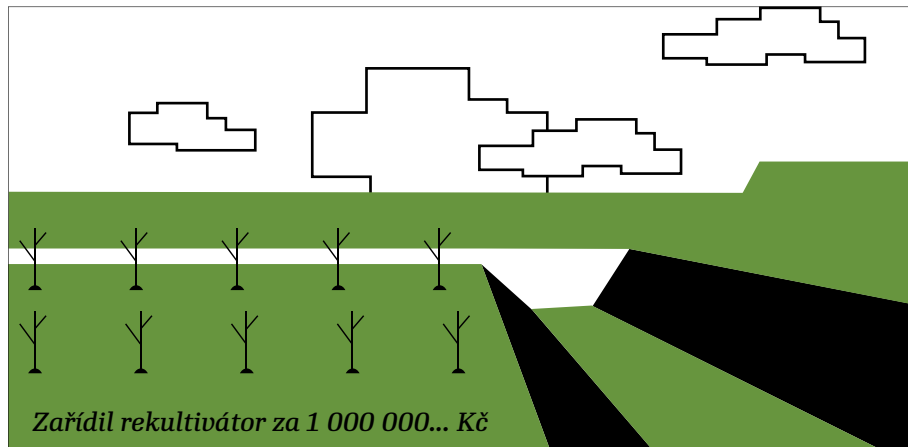
měsíčník o životním prostředí

03/09

Rekultivace aneb Jak vyhodit miliardy

Zařídila příroda za 0 Kč

Zařídil rekultivátor za 1 000 000... Kč

Rekultivace, o nichž píšeme podrobně-ji na straně 4, jsou jedním z témat, v jejichž pozadí je znát zásadní spor o hodnoty, které vyznává současná česká společnost. Stejně je to třeba v případě obnovy horských smrčín na Šumavě nebo s úpravami v nivách a korytech toků po povodních. Jak to myslím? Všechny je spojuje odpor, nebo naopak náklonnost ke spontánnosti.

Spontánní obnova

Jan Stejskal/

Nikdo samozřejmě netvrdí, že by se mělo celé Podkrušnohoří vyklidit a nechat spontánně zarůst. U jisté části této krajiny by to ale stálo za to. Například na Mostecku se podle vědeckých zjištění přibližně po 20 letech sama vytváří jakási lesostep s malými mokřady ve sníženinách. Na členitých výsypkách na Sokolovsku se dokonce dřeviny (bříza, jíva, osika) uchycují ještě lépe a nejstarší, přibližně padesátileté porosty tam dnes tvoří rozvolněný les s převahou břízy a s bohatým bylinným podrostem. Podobných příkladů je přitom spousta, takže se přímo nabízí otázka, proč je tak těžké nechat víc ploch samovolné obnově.

Odmysleme si teď prospěcháře, kteří na technické rekultivace tlačí prostě proto, že se na nich dá něco vytřískat. Ve hře jsou totiž asi i daleko hlubší síly – třeba odpor ke všemu, co nenese přímý užitek, nebo neschopnost nechat něco na pokoji. Vždyť ona si ta lidmi neupravená a nekontrolovaná příroda dělá, co chce! To nejde! Jenže ono ve všeobecně prokultivované krajině a společnosti může být zajímavé vidět něco, co si žije po svém. Jasně, vždycky jde o dvě strany jedné mince – hledání jistoty (jen ať je všechno tak, jak jsem na to zvyklý) proti hledání povyražení (ach jo, pořád dokola to samé, chtělo by to změnu). Tak se jednou člověk těší do „přírody“, a hned zase že se vrátí do „kultury“. Smysl je v tom, dát šanci oběma těmto principům. Jistě nemá cenu snažit se jeden z těchto pólů odstranit – kultivovat krajinu je samozřejmě činnost v mnoha ohledech prospěšná. Všechno má ale svoje meze. Dopřejeme-li výsypkám, řekám a lesům oddechu, dopřejí ho i ony nám.

EKOLIST

měsíčník o životním prostředí

Ročník XIV / Pecka ročník XIX / Číslo 03

Vydavatel a redakce/
BEZK, Malířská 6, 170 00 Praha 7
Telefon: 233 381 546
E-mail: ekolist@ekolist.cz

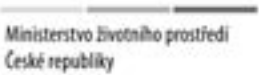
Šéfredaktor / Jan Stejskal
Zelená domácnost / Martin Mach Ondřej
Redakce / Hugo Charvát / Martin Mach Ondřej
Grafická úprava / Klára Kulhánková / Tomáš Procházka
Ilustrace / Miloš Kalista
Obálka / Magdalena Kalistová / Jan Stejskal
Jazyková korektura / Michaela Holmerová
Sazba / Czechdesigners.com
Databáze odběratelů / Klára Lonská
Inzerce / Kamila Pletánková, e-mail: kamila.pletankova@ekolist.cz
Distribuce / Klára Lonská a Dupress
Tisk / NVT Repro s. r. o., Praha 6

Ekolist.cz / www.ekolist.cz
Hugo Charvát / Jan Stejskal / Karel Dolejší

Toto číslo dáno do tisku /
26. února 2009

Registrační číslo MK ČR E 6743. ISSN 1211-5436.

Materiály vložené do Ekolistu jsou placenou inzercí. Není-li uvedeno jinak, jsou jakékoli názory v Ekolistu stanoviskem pouze jejich autora.

Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

EKOLIST Jak si ho předplatit /

Předplatné Ekolistu na rok / 11 čísel / 198 Kč / (18 Kč za číslo), půlroční předplatné / 6 čísel / 108 Kč, jedena-půlroční předplatné / 17 čísel / 306 Kč. Ekolist do zahraničí (Evropa) i s poštovným stojí 48 Kč / 1 číslo. Předplatné můžete zaplatit například převodem na účet: Brontosauři ekocentrum Zelený klub, Česká spo-řitelna, Dukelských hrdinů 29, Praha 7, č. ú. 0201022329/0800, konstantní symbol 0308. Jako variabil-ní symbol vyplňte jakýkoli číselný kód o čtyřech až deseti číslicích. Po zaplacení nám musíte dát vědět: 1. vaše jméno a adresu, na kterou chcete Ekolist dostávat; 2. částku, kterou jste nám poslali; 3. datum za-placení předplatného a variabilní symbol, který jste uvedli při platbě. Zprávu o zaplacení předplatného můžete buď poslat e-mailem na adresu kancelar@ekolist.cz, nebo vyplnit formulář na internetu na adrese http://www.ekolist.cz/te-objednat.shtml, nebo poslat poštou na adresu: BEZK, Malířská 6, 170 00 Praha 7. Peníze za předplatné můžete na výše uvedenou adresu poslat i poštovní poukázku vzoru C. Do zprávy pro příjemce napište, o jaké předplatné máte zájem. Adresu pište co nejčitelněji. Na každém adresním štítku je za jménem předplatitele číslo. Pokud je před číslem znaménko +, pak číslo za ním znamená, kolik čísel máte ještě předplaceno. Pokud je na štítku 0, pak držíte svůj poslední předpla-cený výtisk. **Záporné číslo** značí, že máte nejvyšší čas si předplatit. Pokud je na štítku -2 a nepředplatíte si, držíte své úplně poslední číslo Ekolistu. Pokud máte na štítku Z, pak dostáváte Ekolist zdarma.

Světový den (bez) vody 12
Ekolist u příležitosti Světového dne vody přináší dvě krátké fotoreportáže z Rýna a ze Španělska.

Za Arnem Naessem 15
V lednu zemřel Arne Naess, zakladatel hlubinné ekologie. Jeho osobnost a myšlenky připomíná Bohuslav Binka.

Jsme druh značně podivný 19
Úvaha Stanislava Komárka, v níž porovnává vlivy člověka a dalších živočišných druhů na krajinu.

UNEP: Potřebujeme Green New Deal

ČTK/ekolist@ekolist.cz

K dohodě o plánu, jak omezit užívání toxické rtuti, dospěli 20. února zástupci 140 zemí světa na 25. zasedání řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) v keňské metropoli Nairobi. Náměstek českého ministra životního prostředí Jan Dusík jako představitel nynější předsednické země EU označil tento výsledek za úspěch unie. Na stejném zasedání rada UNEP navrhla investovat 750 miliard dolarů do ekologizace hospodářství. Potřebujeme „zelený nový úděl“ (z anglického Green New Deal), řekl k tomu Dusík.

Závěrečné prohlášení UNEP ocenilo, že se „vlády jednomyslně rozhodly zahájit jednání o dohodě omezit používání rtu-ti jako znečišťujícího prostředku ohro-žujícího zdraví milionů lidí“. Prvním konkrétním výsledkem zasedání je, že se politici rozhodli vytvořit mezivlád-ní vyjednávací výbor, který začne příš-tí rok pracovat na celosvětovém právně závazném nástroji pro omezení využí-vání rtuti.

Podle odhadů UNEP se každoročně dostane do ovzduší asi šest tisíc tun rtuti. Dva tisíce tun mají na svědomí tepelné elektrárny a spalovací zaříze-ní využívající uhlí. Rtuť se rovněž hoj-ně využívá v chemickém a těžebním průmyslu. Tento těžký kov přetrvá-vá v přírodě velmi dlouho a dostává se i do živých organismů, zejména do ně-kterých druhů ryb. EU se dohodla na zákazu vývozu rtuti od roku 2011, ve Spojených státech má obdobný zákon vstoupit v platnost o dva roky pozdě-ji. Žádný celosvětový nástroj k reduk-ci znečištění rtutí ale zatím neexistuje. Přitom nevládní ekologické organiza-ce globální dohodu o rtuti prosazovaly

víc než sedm let. „Jde o zásadní průlom,“ komentovala dosažení dohody Elena Lymberidiiová-Settimová, která koordi-nuje činnost 75 nevládních organizací sdružených do uskupení Zero Mercury Working Group.

V Nairobi se ovšem nejednalo pouze o rtuti. O změnách klimatu a partner-ství mezi EU a Afrikou tam diskutova-li evropští ministři životního prostředí s africkými kolegy. Podle českého mi-nistra Martina Bursíka bylo pro evrop-ské i africké země jednoduché pojme-novat společné problémy. „Čelí už dnes dopadům klimatických změn, jako jsou záplavy, častější vichřice, sucha a nedo-statek vody. Afrika je regionem, na kte-rý dopadají klimatické změny i další ekologické problémy jako eroze, rozši-řování pouští, odlesňování či znečiště-ní ovzduší víc než na jakýkoli jiný regi-on světa. A všechny tyto problémy mají jednoznačně negativní dopad na živo-ty milionů lidí,“ uvedl v tiskové zprávě. Partnerství mezi EU a Afrikou má podle něj klíčovou roli při hledání společného řešení zmíněných problémů. K úspěchu je podle něj nezbytná podpora adap-

tačních opatření i transfer moderních technologií do rozvojových zemí.

Řídící rada Programu OSN pro živo-tní prostředí se na svém zasedání rov-něž shodla na tom, že by ráda prosadila tzv. „zelený nový úděl“ a navrhla inves-tovat 750 miliard dolarů do nízkouhlí-kové ekonomiky, obnovitelných zdro-jů a energetických úspor. Navržených tři čtvrtě bilionu dolarů představuje asi třetinu hodnoty stimulačních balíčků, jež na oživení svých ekonomik plánu-jí dát státy na celém světě. Taková in-vestice by se prý vrátila mnohonásob-ně a mohla by transformovat světovou ekonomiku, která by podle UNEP měla být do budoucna postavena na udržitel-ném základě. Zástupci UNEP jsou pře-svědčeni, že dosavadní politické snahy zastavit znečišťování, ochraňovat prale-sy a zabránit globálnímu oteplování se-lhávají, a proto se svět musí inspirovat reakcí amerického prezidenta Frankli-na Delana Roosevelta na Velkou hos-podářskou krizi ve 30. letech minulého století a prosadit „zelený nový úděl“. ☒

Jak vyhodit miliardy

Jan Stejskal / jan.stejskal@ekolist.cz

Na úpravu krajiny, která byla narušená těžbou, stát i soukromé firmy vydávají řádově miliardy až desítky miliard korun. Jak ale uvádějí biologové, kteří se obnovou krajiny a přírody dlouhodobě zabývají, nemalá část těchto financí jsou do značné míry vyhozené peníze. Příroda podle nich totiž poničenou krajinu obnoví líp, než to svedou technické rekultivace. A navíc zadarmo.

Při pohledu na obrovský povrchový důl třeba od zámku Jezeří v severozápadních Čechách se člověku vkrádá na mysl, že tady krajina opravdu dostává na frak. Podobně pak máme tendenci dívat se i na všelijaké výsypky, jámy, lomy, odvaly, závrtý atd., které po těžbě zůstanou. Jenomže ony po opuštění rychle ožívají. „Mluvit o zničené krajině je škodlivé, protože ji pak vnímáme, jako by už byla odepsaná, a máme dojem, že si s ní můžeme dělat cokoli,“ říká k tomu ředitel Geologického ústavu AV ČR Václav Cílek. „Mám rád výhled do budoucnosti a vždycky zdůrazňuji, že tato krajina má obrovský potenciál. Pokud ji necháme být, bude mít za dvacet let parametry přírodní rezervace.“

Ponechat krajinu samu sobě je ovšem těžká představa pro zastánce technických rekultivací. Podle nich jsme krajině ublížili a teď máme povinnost ji zase pomoci. Tento pohled přitom v současné praxi, zejména v pánevní oblasti severozápadních Čech, výrazně převládá. A to navzdory tomu, že biologové už desítky let přinášejí ověřená zjištění, že těžbou narušená krajina má skoro vždy velmi silnou schopnost obnovit se sama.

Možnosti jsou všude

„Na základě zkušeností ze všech možných typů těžeben můžu říct, že téměř 100% jejich ploch má potenciál pro spontánní sukcesi (tedy ponechání samovolnému vývoji) a že spontánní sukcese vede z hlediska přírodovědného k lepším výsledkům než jakákoli technická rekultivace,“ argumentuje bio-

log z Jihočeské univerzity a Botanického ústavu AV ČR Karel Prach. On sám je člověkem, který se ekologii obnovy (tak se nazývá obor, jež se obnovou přírody na narušených místech zabývá – pozn. aut.) dosud v ČR věnoval patrně nejvíc. Přirozená sukcese je úspěšná jak na velkých výsypkách Mostecka a Sokolovska, tak na haldách Ostravska a Kladenska. Podle přírodovědců je rekultivace zbytečná i v případě lomů, ať už jde o čedič, vápenec, silikáty atd. Jak uvádějí, přirozená sukcese je vhodná i u pískoven, v jejich případě ale záleží i na okolí těžebního prostoru, protože místo přírodovědně cenné lesostepi by lokalita mohla zarůst akátem. „Popravdě řečeno neznám biologa, který by byl pro technické rekultivace,“ říká k tomu Jiří Řehounek ze sdružení Calla, jenž se rekultivacemi dlouhodobě zabývá. A Karel Prach z Jihočeské univerzity přidává, že průběh samovolné obnovy ani není o moc pomalejší než technická rekultivace, protože rekultivátoři stejně musejí čekat, než si substrát na výsypce sedne. „Potenciál i důvody pro přirozenou sukcesi tady jsou a můžeme diskutovat, na jak velkém území ji využít,“ přidává Karel Prach.

Zatím se ovšem samovolnou obnovu daří využívat na zcela minimálním podílu ploch určených k rekultivacím. Důvodů je hned několik. Jednak můžou být rekultivace dobré kšeft, takže některé firmy leckdy navrhují rekultivaci příliš drastickou, technickými opatřeními nadělají víc škody než užitku a ještě zbytečně utratí peníze. Karel Prach jako příklad připomíná jednu pískovnu v jižních Čechách, kde se spontánně uchytil

porost boroviček a vzrostl asi do metrové výšky. Následně byl ovšem odbagrován a místo něj byly vysázeny – přibližně stejně velké borovičky. K podobným situacím dochází i na výsypkách po těžbě hnědého uhlí. Finance jdou přitom často ze státního rozpočtu. Česká vláda v letech 2002 a 2003 rozhodla, že se stát musí podílet na řešení ekologických škod, jež vznikly kvůli těžbě uhlí, a na tyto účely postupně vyčleňuje částku 20 miliard Kč pro Moravskoslezský kraj, 15 miliard Kč pro Ústecký a Karlovarský kraj a přibližně 1,5 miliardy Kč pro Kladensko.

Druhým důvodem, proč se nedostává na přirozenou sukcesi, může být rozloha výsypek. Zvlášť ty po těžbě hnědého uhlí jsou obrovské, a tak velké území není možné nechat úplně ladem. Jak říká biolog Ivo Přikryl ze společnosti ENKI, je jen logické, že jeho části budou osídleny nebo hospodářsky využívány. Například plánovaná, i několikakilometrová jezera jsou vesměs přijímána kladně a souhlasí s nimi i přírodovědci. „Chápu, že třeba kolem sídel nebo komunikací nebo v místě, kde hrozí eroze, se udělá technická rekultivace. Nejsem proti technickým rekultivacím, jen jsem proti tomu, aby se využívaly úplně všude,“ říká Karel Prach. A skoro stejně reaguje i Jiří Řehounek z Cally: „Nemám nic proti hipodromům, ale mělo by to být vyvážené.“

Třetím důvodem je pak podle přírodovědců kombinace současných českých zákonů a stereotypního uvažování lidí, zejména úředníků, kteří o rekultivacích rozhodují. Sami těžaři totiž v mnoha případech nevidí v přirozené sukcesi problém a aktivně se o ni pokoušejí. Jejich oborové sdružení Těžební unie dokonce už třetím rokem pořádá soutěž Zelený most o nejlepší rekultivační projekt těžebních prostor v ČR. Ocenění v něm pravidelně získávají záměry, které se silným přírodním podílem počítají a samovolnou obnovu respektují. Citlivý přístup k přirozené sukcesi pro-

„Nejde o to, že bychom si technickými rekultivacemi zadělávali na problémy. Jde o to, že se nesmírně ochuzujeme – jak o hodnotnou krajinu, tak o peníze,“ říká biolog Karel Prach. Na snímcích je Radovesická výsypka před rekultivací (nahore) a po ní (dole). foto: Radim Lokoč

kázal například Pavel Žlebek, jenž soutěž vyhrál v roce 2007. Cílem jeho rekultivačního projektu Jáma Zelená byla opatření, která navázala na samovolnou dlouhodobou sukcesi v prohlubni po těžbě jílů na Chebsku. Pavel Žlebek ovšem při přebírání ceny upozornil na důležitý problém, na nějž projektanti i firmy při obnově krajiny narážejí: Mísoto těžby je totiž podle platné legislativy většinou jen dočasně vyjmuto ze zemědělského půdní fondu nebo z pozemků, na nichž má být les. V plánech rekultivací ze 70. a 80. let minulého století pak bylo prakticky nemyslitelné, že by na takovém místě mohlo být po těžbě něco jiného než zase zemědělská půda nebo les. A často se to zdá být nemyslitelné i dnes.

„V případě rekultivací bojujeme vlastně se svými kolegy z referátů životních prostředí, kteří rozhodli o rekultivaci na původní typ hospodářského využívání, tedy na les nebo zemědělskou půdu,“ vysvětluje celou situaci Miroslav Hátle ze Správy CHKO Třeboňsko, který má s rekultivacemi rovněž bohaté zkušenosti – podílel se například na rekultivacích pískoven nedaleko Veselí nad Lužnicí (projektantkou byla Hedvika Psotová a investorem firma Hanson ČR), které v soutěži o Zelený most zvítězily v loňském roce. Podle Miroslava Hátleho by tedy bylo dobré, aby se předpisy o ochraně lesů a zeměděl-

ské půdy změnilы tak, aby rekultivace přirozenou sukcesí nebyla diskriminována proti technickým rekultivacím a následným rekultivacím lesnickým a zemědělským.

V současnosti totiž úředníci musejí přirozenou sukcesi jaksi strpět. V praxi to vypadá tak, že se třeba v lesích „schovávají“ bezlesé plochy, například mokřady s kriticky chráněnými druhy. Úředníci pak přisvědčí, že i v lesích můžou být bezlesé plochy a že zákon nebyl porušen. „Takhle se to ale samozřejmě nedá dělat na velkém rekultivovaném území, vždy jde jen o malé plochy,“ přidává své zkušenosti Miroslav Hátle z CHKO Třeboňsko. Otevřít tímto způsobem dveře přirozené sukcesi v opravdu masivním měřítku si žádný úředník netroufne.

Obecně se přírodovědci a projektanti shodují v tom, že vždycky záleží na konkrétních lidech a na konkrétních investorech. Jak říká Tomáš Gremlica z Ústavu pro ekopolitiku, který se už několik let podrobně věnuje odvalům po těžbě uhlí na Kladensku: „Jak mezi úředníky, tak mezi rekultivátory jsou lidé, kteří se snaží najít cesty co nejšetrnější k přírodě i k financím. A jsou mezi nimi i lidé, kteří chtějí ‚prorekultivovat‘ co nejvíc peněz.“

Pětinový podíl

Přírodovědci jako Václav Cílek, Karel Prach, Miroslav Hátle, Jiří Řehounek

a další se proto dali dohromady a tlačí na příslušné úřady, aby usnadnily podmínky pro zapojení samovolné obnovy do rekultivací. V září loňského roku sepsali stanovisko, s nímž v této věci přímo oslovili ministerstva životního prostředí, zemědělství a průmyslu a obchodu. „Na základě dosavadních vědeckých poznatků můžeme jednoznačně konstatovat, že převážná část těžbou narušených ploch a deponií materiálů horninového či nerostného původu má potenciál k obnově ekologických i estetických funkcí cestou spontánní ekologické sukcese. Ta většinou vede ke vzniku výrazně hodnotnějších, stabilnějších a přírodě bližších ekosystémů, než jaké vznikají po provedení technické a následně zemědělské nebo lesnické rekultivace,“ stojí hned v úvodu jejich stanoviska. Dál v něm vyzývají, aby ministerstva důkladně zanalyzovala všechny právní předpisy, jež se týkají rekultivací, a iniciovala jejich změny, které by účinně podpořily přírodě blízké formy obnovy území narušených těžbou. U každého takového území by pak podle této výzvy měl být stanoven podíl přírodě blízkých forem obnovy na minimálně 20%, přičemž menší lomy, odvaly, pískovny atd. by se mohly samovolně obnově ponechat úplně celé. Jak uvádějí autoři stanoviska, významně by se tím ušetřilo financí. Část by se jich pak dala využít třeba na vytváření náhrad-

ních přírodních stanovišť v jiných lokalitách jako kompenzace za území zabraná těžbou.

Do února letošního roku se pod stanovisko podepsaly stovky jejich kolegů, přičemž desítky z nich v připojených komentářích potvrzují zkušenost autorů stanoviska – pokud se při rekultivacích ponechá volná ruka přírodě, v naprosté většině případů se tím při rekultivaci dosáhne lepších výsledků a ještě se výrazně ušetří.

Postoj ministerstev

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) podle své mluvčí Jarmily Krebsové tuto iniciativu zná a s jejími autory se zástupci ministerstva sešli. Na věc ale mají poněkud odlišný pohled. Jako příklad mluvčí uvádí, že samovolnou obnovu není možné nechat běžet v místě, které nebylo trvale vyňato ze zemědělského půdního fondu: „Trvalé vynětí je přitom mnohonásobně dražší než dočasné. Otázkou tedy je, kdo by vynětí hradil – pokud těžební organizace, finanční výsledek úspěse pro ni zřejmě zajímavý nebude.“ Z hlediska ministerstva tak záleží na každé konkrétní rekultivaci, a proto MŽP nebude prosazovat ani pětinový podíl samovolné obnovy pro každou plochu, na níž probíhá rekultivace. „Dvacet procent je totiž někdy moc a někdy málo,“ argumentuje Jarmila Krebsová z MŽP.

Stanovení pevného podílu přírodě blízkých forem obnovy se moc nelíbí ani ministerstvu průmyslu a obchodu (MPO). Důvodem je především různorodost prováděných rekultivačních prací. I MPO se však k samovolné obnově přinejmenším slovně hlásí: „MPO se plně ztotožňuje s názorem, že spontánní ekologická úspěse má mimořádný potenciál při ekologické a estetické obnově ploch narušených těžbou a že umožňuje výrazné snížení nákladů na rekultivace,“ píše v mailu Matyáš Vitík z tiskového oddělení. Jako příklad pak uvádí třeba rekultivaci výsypky Lítov, v jejímž projektu prý MPO letos v únoru doporučilo provést změnu a ponechat 13 hektarů přirozené sukcese.

Otázkou tak zůstává, zda zástupci MŽP a MPO podporují samovolnou obnovu i při posuzování projektů, které jsou placeny z oněch výše zmíněných víc než 35 miliard Kč určených na řešení ekologických škod po těžbě uhlí. Kvůli těmto financím totiž vznikly mezíresortní komise, které na jejich přidělování dohlíží. Členy komisí jsou představitelé několika ministerstev, Českého báňského úřadu, příslušných krajů a taky zástupci hospodářských a sociálních rad z dotčeného území.

Celý systém funguje tak, že zástupci státních podniků, krajů nebo přímo poštěžených obcí předkládají příslušným mezíresortním komisím záměry projektů, jež mají řešit problémy v daném regionu. Komise je zhodnotí a případně schválí. Předkladatel projektu pak dopracuje dokumentaci, aby ministerstvo financí mohlo vyhlásit veřejnou zakázku na dodavatele prací. Hodnotící komise (to je komise složená rovněž ze zástupců výše uvedených institucí, jde ale zpravidla o jiné osoby než v tzv. mezíresortní komisi) pak vyberou ve veřejné obchodní soutěži dodavatele prací. „Zástupci MŽP při posuzování projektů samozřejmě přihlížejí k parametřům zdůrazňujícím ekologická hlediska,“ píše k tomu obecně mluvčí MŽP Jarmila Krebsová. MPO zase Ekolistu odpovědělo, že jeho zástupci (zástupci MPO jsou předsedy zmíněných mezíresortních komisí) posuzují projekty až ve fázi, kdy jsou definitivně zpracované, a hledí se především na to, aby vyhovovaly podmínkám z usnesení vlády a zákonům. Dotyčné zákony a usnesení se ovšem samovolnou obnovou nijak nezabývají. MPO však zároveň zdůrazňuje, že při posuzování pečlivě dbá na požadavky orgánů ochrany životního prostředí. MŽP Ekolistu na přímou otázku, zda jeho zástupci v komisích prosazovali nebo prosazují, aby byl v rekultivačních projektech ponechán nějaký podíl území samovolné obnově, neodpovědělo. Mluvčí ovšem připomíná, že MŽP má v mezíresortní komisi pouze jeden hlas – při posuzování se pak prý přihlíží hlavně k názorům a požadavkům zástupců regionu, kteří prosazují projekty zaručující jeho ekonomický rozvoj.

Přes to všechno se na několika místech podařilo dát samovolné obnově prostor – například na Podkrušnohorské výsypce na Sokolovsku nebo při rekultivaci odvalu Tuchlovice na Kladensku. Tady byla ponechána část výsypky přirozené sukcese i díky posudkům MŽP a díky studii, jejíž vznik finančně podpořilo rovněž MŽP. MPO k tomu ještě dodává, že ne všechny finance směřované na revitalizaci narušených oblastí nutně plynou na rekultivace. „Samotné rekultivační práce tvoří pouze malý zlomek vynaložených nákladů,“ popisuje například situaci v Moravskoslezském kraji Matyáš Vitík z MPO. I tak ale zůstává objem financí na technické rekultivace obrovský.

Sukcesní budoucnost

Zda se nakonec zákony změny ve prospěch samovolné obnovy, je v současnosti těžké odhadovat. MŽP Ekolistu napsalo, že bude usilovat o to, „aby se

rekultivace formou přirozené úspěse stala legislativně, vlastnický i ekonomický průchozí variantou revitalizační činnosti a aby se stala součástí vydávaných rozhodnutí obvodních báňských úřadů“. Podle MPO naopak „není zřejmé, že by dosavadní právní úprava nebo podzákonné normy bránily ve využívání tohoto způsobu obnovy území postiženého těžební činností“.

Ať už se zákony změni, nebo ne, ploch ponechaných samovolné obnově bude nejspíš přibývat. Jak říká biolog Ivo Přikryl ze společnosti ENKI, důležité je, aby se přírodovědci a ochránářští úředníci s rekultivátory domlouvali včas. „Jakmile je hotový projekt, je obtížné ho změnit,“ uvádí Přikryl. Z jeho osobních zkušeností přitom vyplývá, že většina lidí, která rekultivace dělá, má pro přírodě blízké formy obnovy pochopení.

Podle Jiřího Řehounka ze sdružení Calla je už dnes situace poměrně dobrá v některých chráněných krajinných oblastech – jako příklad uvádí CHKO Třeboňsko. Miroslav Hátle ze správy této krajinné oblasti pak přidává, že referáty životního prostředí na krajských úřadech a v obcích se musejí snažit prosadit samovolnou obnovu už při přípravách těžby. Zvlášť v případě velkých ložisek (z hlediska státu jde tzv. výhradní ložiska) mají hned několik možností svůj názor uplatnit. „Pokud svou práci dělají aspoň trochu dobře a nevykašlou se na to, tak se k záměrům na těžbu musejí dostat,“ říká Miroslav Hátle.

Postupné zlepšování situace vidí i biolog Karel Prach. Jak ale říká, mohla by být samovolná obnova přijímána daleko rychleji. Sám přitom vyjadřuje jisté pochopení i pro technické rekultivace: „Když s tím před desítkami let začínali, nebylo to úplně špatné, protože nereaktivované plochy byly opravdu rozsáhlé. Jenže dneska, kdy už je skoro všechno technicky zrekultivováno, je to zbytečné.“ Navíc připomíná, že jsme v poznání o dost dál než před 30 lety. Z deseti letí zkušeností vyplývá, že spontánní zarůstání je velmi příznivé jak pro organismy, tak pro vzhled krajiny. „Nejde o to, že bychom si technickými rekultivacemi zadělávali na problémy. Jde o to, že se nesmírně ochuzujeme – jak o hodnotnou krajinu, tak o peníze,“ uzavírá Karel Prach. ☒

Další informace:
<http://www.calla.cz/piskovny/mem.php>

Podstatně delší verzi tohoto článku s dalšími informacemi najdete na www.ekolist.cz.

Za odpady do basy

Jan Khol, ČTK /

Podnikatel Petr Budil, který navozil téměř sedm desítek tun nebezpečných látek do někdejšího vepřína v Nalžovicích na Příbramsku, má strávit 2,5 roku ve vězení s ostrahou. Zároveň nesmí pět let podnikat v oboru. Rozhodl o tom 4. února příbramský okresní soud. Vyučený chemik si ponechal lhůtu na případné odvolání. Novinářům později řekl, že se určitě odvolá ke krajskému soudu. V lednu zase odvolací pražský vrchní soud poslal definitivně na 4,5 roku do vězení podnikatele Václava Etlíka za vytvoření nelegálního chemického skladu v Libčanech na Hradecku.

Nelegální chemický sklad v Libčanech byl objeven v dubnu 2006. Na snímku jsou pracovníci firmy Dekonta při jeho likvidaci. foto: Dekonta

V nelegálním skladu byly vedle nebezpečných chemikálií a jedů nalezeny i radioaktivní látky a výbušniny. Podnikatel byl proto odsouzen kvůli třem trestným činům – soud ho uznal vinným z nedovolené výroby a držení radioaktivního materiálu a vysoce nebezpečných látek, nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů a nedovoleného ozbrojování.

Budilovi, který u soudu neměl obhájce, hrozilo až pětileté vězení. Soudce Miloslav Boudník nakonec vyhověl návrhu žalobkyně, která požadovala stanovení trestu v polovině zákonné sazby. Přitěžující okolností byl Budilův trestní rejstřík, už dřív byl totiž podmíněně odsouzen kvůli krádežím a zpronevěře.

„S ohledem na rozsah těch látek, které tam byly uloženy, a na skutečnost, že obžalovaný spáchal tři trestné činy a byl v podmínce, tak uložení jiného trestu v podstatě nepřicházelo v úvahu,“ uvedl soudce. Poukázal na to, že Budil vystavil okolí skladu značnému riziku. „Nikdo si nedovede představit, co by se stalo v případě reakce těch chemických látek,“ poznamenal.

Budil vinu nepopírá, dostal se prý do problémů s podnikáním. Materiál chtěl v Nalžovicích nabízet obchodníkům

a zbytek zlikvidovat, což se ale nepodařilo. Myslel si, že dostane jen podmínku. „Když půjdu do vězení, tak je to konečná,“ prohlásil po vynesení rozsudku. Obává se prý hlavně toho, že kvůli pobytu ve vězení přijde o přítelkyni a syna.

Státní zástupkyně Monika Sedláčková byla naopak s verdiktem spokojena. „Domnívám se, že společenská nebezpečnost tohoto trestného činu je velmi vysoká,“ uvedla. Rozsudek má podle ní i preventivní charakter.

Budil chemikálie údajně získával ze škol, které se jich kvůli přísnější legislativě musely zbavovat. Začaly ho ale sužovat finanční problémy a nestačil si ani prodloužit povolení pro manipulaci s nebezpečnými látkami. V současnosti má majetek zatížen exekucí. Sanaci skladu zajistil Středočeský kraj, což stálo téměř 11 milionů korun. Hejtmanství bude náklady po Budilovi vymáhat. Experti odvezli z nalžovické skládky zhruba 2000 přepravních boxů s chemikáliemi. Z celkového množství 68 tun označili 58 tun látek za nebezpečné.

Případy nelegálního nakládání s nebezpečnými odpady se policie a soudy v minulosti zabývaly už vícekrát. Letos v lednu například odvolací pražský vrchní soud poslal definitivně na

4,5 roku do vězení podnikatele Václava Etlíka za vytvoření nelegálního chemického skladu v Libčanech na Hradecku. V odvolacím jednání tak zmínil verdikt prvoinstančního soudu, který muze loni poslat za mříže na osm let. Látky podle Krajského soudu v Hradci Králové Etlík nepředával k další likvidaci, přestože mu firmy za to platily. „Skutečný pohyb odpadů a nakládání s nimi zakrýval vytvářením fiktivních dokladů,“ řekla loni na podzim soudkyně. Nahromadil tak nejméně 800 tun odpadů proti povoleným maximálně 50 tunám. Mezi látkami podle soudu probíhaly nekontrolovatelné reakce, část odpadů nechal Etlík zahrnout do země. Škody na majetku mohly podle soudu dosáhnout nejméně 67 milionů korun. Libčanský sklad objevili policisté v dubnu 2006.

V září 2007 policie obvinila z několika trestných činů dva muže v případě nelegálního skladování nebezpečných odpadů ve Chvaleticích na Pardubicku. Provozovatel skladu Ladislav Pilc byl březnu 2007 prohlášen Okresním soudem v Jihlavě za mrtvého. V Chvaleticích policisté objevili v červnu 2006 skladiště nebezpečných chemikálií v bývalém průmyslovém areálu. ☒

EDR – rok první

Hugo Charvát / hugo.charvat@ekolist.cz

Na začátku roku 2008 zahájila svoji dlouhou pouť česká ekologická daňová reforma (EDR). Vláda Mirka Topolánka zatížila daní elektřinu, zemní plyn a pevná paliva a slíbila, že na oplátku sníží cenu práce, konkrétně platbu za sociální pojištění pro zaměstnavatele. Po roce se účty sečetly a zjistilo se, že se vybralo méně peněz, než kolik vláda očekávala. Změna zákona o sociálním pojištění se tedy nekoná.

V prvním roce reformy, zvané nultá fáze, vláda zavedla spotřební daň z elektřiny, uhlí, zemního plynu a centrálního tepla na nejnížší možné úrovni, jakou povoluje EU. To ostatně ČR slíbila v přístupové smlouvě k EU a jako nejzazší datum určila právě počátek roku 2008. Zdanění podléhají pevná fosilní paliva sazbou 8,50 Kč na GJ spalného tepla, zemní plyn ve výši 30,60 Kč na MWh spalného tepla a elektřina je zdaněná ve výši 28,30 Kč na MWh. Osvobozená od daně je naopak elektřina vyrobená z obnovitelných zdrojů, metanu a vodíkových palivových článků a taky zemní plyn pro vytápění domácností. Principem zmíněným ve vládním prohlášení je, že reforma nepovede ke zvýšení celkové daňové zátěže. V souvislosti se zvýšením spotřební daně na energie se měly snížit platby sociálního pojištění.

Plán počítal s tím, že peníze vybrané ze zdanění uhlí, elektřiny a zemního plynu budou využity ke snížení povinných plateb sociálního pojištění zaměstnavatelů. V první polovině roku 2008 měla vláda odhadnout roční výnosy a o jejich výši snížit vedlejší náklady práce. Snížení odvodů mělo být provedeno novelou zákona o sociálním pojištění s účinností od 1. ledna 2009. Ale nebylo. „Na nových daních se vybralo méně, než se očekávalo,“ řekl Ekolistu Karel Korba z ministerstva financí. Podle jeho informací se vybralo na dani z elektřiny 1,0192 miliardy korun, u zemního plynu 1,0029 miliardy a z pevných paliv 0,4316 miliard korun. Dohromady tedy zhruba 2,5 miliardy korun, zatím-

co podle původních předpokladů mělo jít o částku přesahující 4 miliardy. Jak uvádí Korba, ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) změnu zákona o sociálním pojištění neinicizovalo i vzhledem k zanedbatelné výši inkas nových daní. MPSV na dotaz, proč nedošlo ke slibované změně, radí obrátit se na ministerstvo financí.

Výnosová neutralita

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) však uvádí, že výnosová neutralita daňové reformy byla zachována. Podle mluvčí Jarmily Krebsové bylo totiž zavedení energetických daní součástí balíčku reformních opatření, která byla konstruována tak, aby došlo k celkovému snížení daňové zátěže všech obyvatel i firem. „Od 1. ledna 2008 tak došlo ke snížení sazby daně z příjmu právnických a fyzických osob. Následně letos, od 1. ledna 2009, došlo ke snížení sazby příspěvku na sociální pojištění o 1,5 %. U první etapy ekologické daňové reformy tak byl naplněn princip výnosové neutrality,“ říká Krebsová.

Podle MŽP byly v první etapě reformy sazby daně nastaveny tak, „aby nebyla příliš ohrožena stabilita ekonomiky a aby výrazný výkyv cen energií způsobných zavedením daně neměl negativní důsledky pro ekonomické subjekty“. Důležitý je prý princip, který využívá daňové nástroje při ochraně životního prostředí.

Otázka tedy je, zda měl první rok reformy nějaké dopady jak na životní pro-

středí, tak na zaměstnanost. „Stručně bych řekl, že to zatím nelze říci,“ myslí si Vojtěch Kotecký z Hnutí Duha. Zatím nejsou k dispozici žádná data, například o emisích oxidu uhličitého za rok 2008. Podle Koteckého budou přínosy reformy bezesporu přehlušeny masivním propouštěním kvůli recesi. Tudíž pokud přínosy jsou, ve statistikách se projeví nanejvýš o něco menším růstem nezaměstnanosti ve srovnání s tím, co by ČR zažívala bez reformy. „Ale každopádně neočekáváme, že by se předloňská nultá fáze reformy nějak viditelně projevila. Struktura reformy je sice dobrá, ale schválené sazby velice nízké. Nebudou skoro nikoho motivovat skoro k ničemu,“ dodává Kotecký. I podle Jarmily Krebsové z MŽP vyžaduje podrobnější zhodnocení vlivu zavedení energetických daní na ekonomiku jako celek i na její dílčí subjekty delší časové období. „Z hlediska ochrany životního prostředí, stimulování ekonomických subjektů k ekologickému chování a taky vzhledem k současnému trendu odklonu od daní přímých k daním nepřímým se dá do budoucna uvažovat o dalším zvyšování sazeb energetických daní a o kompenzačním snižování zdanění práce,“ představuje další budoucnost současného systému Krebsová.

Cílem druhé fáze reformy od roku 2010 má být podle vlády vytvoření emisní daně z CO₂, která vznikne transformací současného poplatku za znečištění ovzduší. Vláda si od emisní daně slibuje modernizaci technologií výroby energií a snižování znečištění. Indika-

Po prvním roce ekologické daňové reformy se ukázalo, že vláda za pevná fosilní paliva, zemní plyn a elektřinu vybrala méně, než původně předpokládala. Na ilustračním snímku je uhelná elektrárna Tušimice. foto: Martin Mach Ondřej / Ekolist

tivní cíl výnosu z ekologické daňové reformy po roce 2010 bude 0,5 až 1 % HDP, říká vládní prohlášení. Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že hodnota HDP v běžných cenách za rok 2007 přes 3,5 bilionu korun. Podle vládního odhadu by tedy daně z ekologické reformy, pokud by platily už v tomto roce, měly přinést do státní kasy zhruba 17–35 miliard korun. MŽP už předložilo do vlády informaci o postupu při přípravě II. etapy ekologické daňové reformy a v současnosti připravuje novelu zákona o ochraně ovzduší, která bude mimo jiné obsahovat i motivační ekonomické nástroje. „Při přípravě dalších kroků samozřejmě bereme v úvahu i současnou finanční krizi a s ohledem na ni se budou navrhovat jednotlivé nástroje,“ říká k tomu Jarmila Krebsová z MŽP.

Pět pé

Na konci loňského roku představila svoji podobu daňové reformy rovněž organizace Hnutí Duha. Ta taky zachovává princip fiskální neutrality, její návrh ovšem spočívá ve snížení stávajících daní o řádově desítky miliard korun, které by uhradil balíček až pěti zelených daní v různých oblastech, jako jsou obaly, pesticidy, silniční daň, energetické daně a reforma poplatků z těžby nerostných surovin. Konkrétně chce Hnutí Duha zavést daň podle finského a dánského vzoru motivující supermarkety a výrobce, aby domácnosti neobtěžovali nadměrnými obaly a nabízeli zboží v obalech na více použití či snad-

no recyklovatelných. Daň by měla motivovat výrobce k tomu, aby minimalizovali hmotnost a objem obalů a aby pro stejný účel používali materiál méně zatěžující životní prostředí. Konečně by daň měla znevýhodnit netříditelné obaly a obaly na jedno použití.

Dalším pilířem má být změna současné silniční daně po britském vzoru. Hnutí Duha zde navrhuje sazby od nuly do 69 tisíc korun založené na objemu emisí oxidu uhličitého, typu motoru a emisích prachových mikročástic. Coby základní motivaci navrhuje nuluovou sazbu daně pro vozidla s emisemi do 120 gramů CO₂ na jeden ujetý kilometr. Zvolí-li řidič vysoce efektivní vůz, placení daně se může vyhnout. Jiné sazby by měly být taky pro naftu a benzin. Kvůli horším dopadům na zdraví vinou emisí pevných částic a oxidů dusíku (NOX) by měly být dieselové vozy zdaněny víc než benzínové. K dani pro auta s naftovými motory bez filtru na mikročástice prachu by se navíc připočítávala tzv. PM-taxa, jejíž výše by se podle spotřeby vozu pohybovala od nuly do 2500 korun ročně. Evropský výzkumný projekt EXTERNE totiž spočetl velikost ekologických a zdravotních škod z jednoho kilogramu emisí mikročástic prachu na 570 korun. Na druhou stranu by neměly být zdaněny autobusy, což podle Hnutí Duha pomůže udržet nízké náklady za čistou a efektivní veřejnou dopravu.

Dalším bodem má být zdanění těžby stavebních surovin, které bude motivovat k lepší recyklaci. Podle Hnutí Duha končí na skládkách milionů tun staveb-

ní suti a zbytečně tak roste těžba v kamenolomech, které poškozují krajinu a kvalitu života v řadě obcí. Daň by se měla týkat tří surovin: stavebního kamene, štěrkopísků a vápence. Hnutí Duha navrhuje postupné zvyšování sazby až na výši 120 korun za tunu vytěžené suroviny. Postupné zvyšování by mělo být rozloženo do 20 let v deseti krocích, sazba tedy bude stoupat o 12 korun každé dva roky. V chráněných krajinných oblastech a přírodních parcích by měla platit jedenapůlnásobně vyšší sazba (tedy postupné zvyšování z 18 na 180 Kč/t). Návrh počítá i se zdaněním hlubinné těžby těchto surovin, ačkoli teď v ČR žádná neprobíhá. Hlubinná těžba vápenců však v minulosti existovala a snížená sazba by mohla motivovat k pokusům o její obnovení.

Pesticidová daň má po skandinávském vzoru zastavit soustavný růst spotřeby toxických postřiků na polích či v sadech. Podléhat by jí měly veškeré pesticidy a biocidy uváděné na trh v ČR. Podle norského modelu by byly zdaněny nejnižší sazbou pesticidy na moření osiva a biologické pesticidy. Běžné pesticidy pro profesionální užití v zemědělství jsou rozděleny do pěti daňových pásem podle tří kategorií zdravotních rizik a tří kategorií rizik ekologických. Poslední dvě pásma s nejvyššími sazbami jsou určena pro pesticidy užívané v domácích zahradách.

Pokračovat by podle Hnutí Duha měla i současná ekologická daňová reforma, která má motivovat hlavně k investicím do vylepšování energetické efektivnosti v průmyslu. Duha tvrdí, že český průmysl může už se současnými technologiemi snížit energetickou náročnost o 23 %. „Energetický pilíř v podstatě navazuje na nultou fázi reformy a navrhuje postupné, do dvou desetiletí rozložené zvyšování sazeb,“ vysvětluje Vojtěch Kotecký. Návrh Hnutí Duha přitom dává přednost spotřebním daním z paliv a elektřiny před zaváděním uhlíkové daně (ta předpokládá zatížit dani přímo vytěžené nebo dovezené suroviny). Důvodem je podle Duhy skutečnost, že reforma založená na spotřebních daních z paliv může navázat na už platný systém, navíc jsou prý spotřební daně z paliv a elektřiny bezprostředně zaměřeny na rozhybání investic, jež sníží energetickou náročnost ekonomiky. ☒

Vláda vykoupí skládku v Pozd'átkách...

Vláda 2. února schválila odkup skládky nebezpečných odpadů v Pozd'átkách na Třebíčsku za 23 milionů korun. Přesné náklady sanace budou stanoveny až po vypracování analýzy rizika, studie proveditelnosti a projektu, celková částka by mohla dosáhnout až několika stovek milionů korun. Skládku u Pozd'átek byla zprovozněna v roce 1994. Uloženo na ni bylo kolem 30 000 tun odpadů a v roce 1996 zhruba 10 000 tun zelené skalice. Ze skládky ovšem začala do potoka unikat dešťová voda znečištěná kyselinou sírovou a těžkými kovy. Od roku 1997 je proto skládka mimo provoz. O dva roky později byl na vlastníka skládky, jímž v té době byla třebíčská společnost DEP POZ, vyhlášen konkurz. V roce 2002 konkurzní správce skládku prodal zahraniční společnosti ICKM Real Estate. Vlastníci se postupně ještě několikrát změnili, nakonec ji vláda odkoupila od italsko-lucemburské firmy Logika.

foto skládky v Pozd'átkách: Arnika

Leden

29. 1.

Čtyřiatřicetiletý Petr Pudil byl zvolen prezidentem Evropské asociace uhelného průmyslu, která sdružuje téměř tři desítky uhelných společností z 18 zemí Evropy.

Uherskohradišští kriminalisté zadrželi tři muže ze Starého Města, kteří prý v lesích na Slovácku stříleli podomácku vyrobenými malorážkami zvěř. Při domovní prohlídce policisté našli asi pětadvacet kilogramů zmražené zvěřiny. Všichni tři muži byli obviněni z pytláctví.

Nová islandská vláda chce výrazně obmedziť lov veľrýb, alebo ho celkom zakázať. Bude pravdepodobne anulovať rozhodnutie ešte úradujúceho ministra rybolovu o zvýšených kvótach, uviedla tlačová agentúra DPA.

30. 1.

Podle Sdružení železničních společností se ČR dopustila nedovolené podpory Českých drah, když jim zaplatila 12 miliard korun za majetek převedený na Správu železniční dopravní cesty. Připravili proto žalobu na český stát, která má být odeslána do Bruselu, napsaly Hospodářské noviny. Ministerstvo dopravy si za svým rozhodnutím stojí.

Australští vědci ve vědeckém žurnálu PLoS One uvedli, že opakovaně pozorovali samici delfína skákavého, jak si komplikovaně připravuje k jídlu sépie. Samice nejprve sépie skrývající se v mořských řasách nahnala do míst s čistým písčným dnem. Poté ji čenichem přitlačila k písku a jedním rychlým úderem zabila. Pak nadzvedla tělo sépie a bila do něj čenichem, aby vymačkala jedovatý inkoust, který sépie používá k ochraně. Na závěr položila kořist opět na dno, kde s ní šoupala po písku, aby se zbavila sépiové kosti. Pak už byla sépie připravena k požití.

Společnost ČEZ Distribuce dostala od České inspekce životního prostředí (ČIŽP) pokutu 250 000 korun za nedovolené vypouštění odpadních vod z transformovny Jindřichov na Chebsku. Podzemní vody tak byly znečišťovány desítky let. Po kontrole ČIŽP však ČEZ loni v září závalu okamžitě odstranil, oznámil ČTK mluvčí inspekce Oldřich Janeba.

Únor

7. 2.

Odborníci zjistili, že podzemní vody ve dvou až tříhektarové části Nového Bydžova na Hradecku obsahují toxické látky. Do spodních vod se chemikálie, které můžou způsobit rakovinu, dostaly z bývalých sléváren firmy Kovoplast, informoval Hradecký deník.

9. 2.

Podíl dopravy na produkci skleníkových plynů v ČR roste. Zatímco roku 1990 z ní v ČR pocházelo 5% celkových emisí oxidu uhličitého, v roce 2006 to bylo 13 %. Vyplývá to z publikace Hospodářství a životní prostředí v České republice po roce 1989, kterou představila CENIA.

Textilní odpady z Německa, které shořely ve zničené skladové hale v Černousích na Liberecku, se vznály pouze dva dny poté, co Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) doporučila majiteli jejich odvoz na jiné místo. Požár vypukl v noci na neděli, ČIŽP ve čtvrtek informovala prokuristu společnosti Nisa Recycling o tom, že by firma měla asi 500 tun textilu převézt do nedaleké Bulovky-Arnoltic. ČTK to řekla Danuše Hráská z ČIŽP v Liberci. Dým z požáru se šířil do osady Ves a obtěžoval zápachem obyvatele i domácí zvířata.

11. 2.

Ústavní soud (ÚS) zamítl návrh na zrušení vyhlášky o nakládání s elektrozařízeními a elektroodpady. Vyhláška podle navrhovatelů z řad ČSSD brání svobodnému podnikání, ÚS ale námitkám nepřisvědčil.

12. 2.

Společnost Plus-Discount, která do loňska provozovala v ČR síť stejnojmenných diskontních prodejen, dostala od České inspekce životního prostředí (ČIŽP) pokutu 800 000 korun za porušování zákona o odpadech. Plus ve svých pro-

Šimpanzata chytřejší než nemluvněata...

Šimpanzí mláďata můžou být chytřejší než malé děti, zjistili nizozemští a britští vědci z univerzit v Leidenu a Portsmouthu. O svém výzkumu informují v březnovém čísle časopisu Developmental Psychobiology. Experti vycházeli z poznatků o chování 46 šimpanzích mláďat, z nichž 29 dostávalo tzv. standardní (strava a péče o zdraví, ovšem bez další emoční nebo sociální podpory ze strany chovatelů) a 17 odpovědnou (navíc ještě každý den čtyři hodiny hraní s chovateli, kteří šimpanze podporovali v různých dovednostech) péči. V devíti měsících věku prošla všechna mláďata testem poznávacích schopností, který se jinak dává malým dětem, a dosáhla lepších výsledků než děti. Při pozdějším porovnání šimpanzátek, která byla vychovávána standardně, s těmi, jímž se dostalo láskyplnější péče, se ukázalo, že mláďata, k nimž ošetřovatelé zaujímali citlivější postoj, „nepodléhala tak snadno stresu, méně často hledala útěchu v „mazlivých“ přikrývkách, měla zdravější vztah ke svým pečovatelům a s menší pravděpodobností se u nich projevovalo stereotypní kývání“. Podle vědců to dokazuje, že malí šimpanzi potřebují stejně jako lidé emocionální i psychickou podporu, aby z nich vyrostli „dobře uzpůsobení“ dospělí jedinci.

foto láskyplného šimpanzího kojení: Ba'-Gamnan / Wikimedia Commons / zveřejněno pod licencí <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5/>

dejnách podle ČIŽP neinformoval zákazníky o možnostech zpětného odběru prodávaných výrobků, jako jsou baterie, akumulátory, elektrospotřebiče či pneumatiky.

13. 2.

Úroveň koncentrace oxidu uhličitého, hlavního skleníkového plynu v atmosféře, dosáhla podle norských vědců nového rekordu. Jak uvedl Kim Holmen z Norského polárního institutu, podle dat z výzkumu, který probíhá na Špicberkách, se koncentrace CO₂ v prosinci zvýšila na 392 částic na milion (ppm), což znamená růst o 2-3 ppm v srovnání se stejným obdobím v loňském roce, napsala agentura Reuters.

V čele žebříčku zemí, které budou muset do roku 2015 kvůli ekologickým požadavkům EU snížit počet uhelných elektráren nynější generace, je Velká Británie a Polsko, následuje Španělsko, Francie a Rumunsko. Ukázala to data Evropské komise, z nichž citovala agentura Reuters.

Rada Pardubického kraje nesouhlasí s výstavbou spalovny nebezpečného odpadu, kterou

chce v areálu pardubické chemičky Synthesia otevřít společnost AVE CZ. Pokusí se proto zabránit otevření spalovny prostřednictvím připomínek v procesu posuzování dopadu činnosti zařízení na životní prostředí, řekl novinářům náměstek hejtmana Jan Tichý.

15. 2.

Zhruba polovina z víc než 630 obcí nemá dosud odpovídající čistírnu odpadních vod či kanalizaci, náklady na jejich dořešení přesahují 38 miliard Kč. Vyplývá to z předběžných výsledků dotazníkového šetření ministerstva zemědělství. Podle evropské směrnice musí mít všechny tuzemské aglomerace s víc než 2000 obyvateli do konce roku 2010 odpovídající čištění odpadních vod, jinak hrozí ČR sankce od EU.

16. 2.

Banské společnosti mali k 1. januáru 2009 registrované povolenia na prieskum zásob uránu v 14 oblastiach Slovenskej republiky. Prieskumné územia sú lokalizované vo všetkých častiach Slovenska - od Nového Mesta nad Váhom až po Zemplín-

sku oblasť. Celková rozloha uránových prieskumných území presahuje v SR 300 štvorcových kilometrov. Väčšinu licencií na prieskum slovenských zásob uránu vlastnia zahraničné spoločnosti z Kanady a Austrálie cez svoje dcérske spoločnosti, uviedla agentura TASR.

17. 2.

Poslanecká snemovna v prvnom čtení podpořila vládní novelu, která zvyšuje ochranu zemědělského půdního fondu - mimo jiné zvyšuje poplatky za zábor zemědělské půdy, a to až na milion korun za hektar nejkvalitnější zemědělské půdy. Ve stejný den poslanci podpořili i novelu zákona o odpadech, která má kromě jiného zvýšit podíl separace použitých baterií i akumulátorů a zlepšit podmínky pro jejich sběr.

(ětk, hch, jst, mm, tasr)

Světový den (bez) vody

Afisphoto a Jan Stejskal/foto: Alena Dvořáková
a Viktor Fischer/afisphoto.com

Od roku 1993 OSN pravidelně vyhlašuje 22. březen Světovým dnem vody. Ekolist při této příležitosti přináší dvě krátké fotoreportáže. První z nich, z Rýna, se vztahuje k letošnímu tématu světového dne, kterým jsou „Přeshraniční vody“. Druhou reportáží, ze Španělska, se pomyslně vracíme k tématu z roku 2007, které znělo „Nedostatek vody“.

Čistý Rýn

Rýn patří mezi nejdelší evropské řeky a spojuje hned šest zemí – Švýcarsko, kde pramení, a po něm ještě Lichtenštejnsko, Rakousko, Německo, Francii a Nizozemí. Jeho vod hojně využívají nákladní lodě a v jeho nejbližším okolí najdeme obrovské množství průmyslových, například chemických podniků. Kolem poloviny minulého století, kdy podél Rýna stoupal jak počet obyvatel, tak průmyslových výroben, se řece začalo přezdívat největší stoka Evropy – ryby z ní téměř zmizely a nedalo se v ní koupat. Alarmující znečištění postupně dovedlo obyčejné lidi, státní úřady i samosprávy k mnoha opatřením,

jež začaly Rýnu vracet někdejší čistotu. Velké úsilí ovšem vrhl o mnoho let zpátky obrovský požár, který 1. listopadu 1986 vypukl ve švýcarské chemičce Sandoz (dnes je z ní firma Novartis) nedaleko Basileje. Do řeky se při něm dostaly desítky tun jedovatých chemikálií, které tok zbarvily do ruda a znemožnily v něm chytat ryby (některé druhy v něm po havárii zcela vymřely). Podobně nebylo po několik dní možné připravovat z vody na celém úseku Rýna až do Nizozemí pitnou vodu. Ministři porýnských zemí se poté dohodli, že všechna zařízení poblíž toku, z nichž by mohly do řeky unikat nebezpečné látky, musejí splňovat bezpečnostní standardy, jež podobným haváriím v budoucnu zabrání. Kromě toho byla podél Rýna vybu-

dována síť kontrolních stanic, které mají v případě zjištěného znečištění okamžitě varovat další místa na řece. V přímé reakci na havárii v chemičce Sandoz postavilo Švýcarsko společně se spolkovou zemí Bádensko-Würtenbersko kontrolní stanici ve městě Weil am Rhein, která leží v těsné blízkosti hranic hned tří zemí – Švýcarska, Francie a Německa. Právě odtud jsou snímky z loňského roku na této straně. A protože je na tom dnes Rýn už mnohem lépe než v roce 1986 a může sloužit nejen k dopravě, ale i k úpravě pitné vody a k rekreaci, doplňuje snímky z kontrolní stanice i velká fotka z koupání v Rýnu. V Basileji se koná o prázdninách už každoročně a i přes nepřízeň počasí se ho loni zúčastnil slušný zástup plavců.

Za Arnem Naessem aneb Vzpomínka na člověka, který chybí

Bohuslav Binka / binka@fss.muni.cz

Zelené hnutí, tedy přinejmenším v České republice, ztratilo v poslední dekádě mnoho ze své mladické nerozvážnosti, ale také nemálo ze svého kdysi pevného a nekompromisního postoje. Dokázalo vybojovat mnoho důležitých malých bitev, ale rozostřil se a ztratil na hodnotě cíl, kvůli kterému se ve všech svedených bitvách bojovalo. Použijeme-li terminologii Andrewa Dobsona – z ekologistů usilujících o zásadní proměnu společnosti se stali environmentalisté-úředníci po milimetrech zlepšující parametry principiálně neudržitelného systému. Zdá se, že nastal pravý čas připomenout život a myšlenky nedávno zesnulého člověka, který dal zeleným idejím nejenom promyšlenou filosofickou hloubku, ale i potřebnou dávku argumentované radikality. Zakladatele hlubinné ekologie, filosofa a velmi neortodoxního mystika Arna Naesse. Ohlédnutí začněme u otázky, kým byl a kým nebyl Arne Naess.

Španělské sucho

Zprávy o nedostatku vody vnímáme většinou jako zvěsti z velké dálky. K dostatečnému množství vody sice podle OSN nemá přístup víc než šestina lidstva, Evropa je na tom z tohoto pohledu ovšem docela dobře. I tady ale existují regiony, v nichž se může chybějící voda stát akutním problémem. Španělsko vloni prošlo nejhorším suchem za několik posledních desetiletí, což nakonec vedlo k tomu, že do Barcelony muse-ly vodu dovážet lodě z francouzského Marseille nebo z odso-

lovacích zařízení nedaleko španělské Almerie. V zemi se při tom žhavě diskutovalo o způsobech, jak vodu získávat. Někteří navrhovali dovážet ji přímo z pyrenejských říček, což by ovšem dopadlo na zemědělce a další obyvatele celé oblas-ti mezi Barcelonou a Pyrenejemi. Podle španělského premié-ra Josého Zapatera se bude v budoucnu celý problém muset řešit spíš výstavbou zařízení na odsolování mořské vody. Na snímcích z loňského září je přehrada u města Ainsa – jedna z těch, které leží v kopcích přímo pod Pyrenejemi. I tady však byl stav vody na dlouhodobém minimu. ☒

Kritik pronikavého vhledu

Ačkoliv je Arne Naess právem považo-ván za zakladatele hlubinné ekologie, nepatří k lidem, kteří svůj život strávi-li budováním filosofického systému. Na rozdíl od Barucha Spinozy, Immanuela Kanta, Charlese Darwina či Karla Mar-xe Naess nikdy nenapsal dílo podávající originální a ucelenou myšlenkovou konstrukci. V tomto smyslu není ani myslitelem-systematikem ani myslite-lem-zakladatelem. Jeho přínos filoso-fii, vědě i ekologismu spočívá jinde. Ve schopnosti přesně pochopit myšlenko-vé konstrukce jiných autorů a násled-ně je podrobit pronikavé a zároveň ne-předpojaté kritice. Když se ve 30. letech minulého století Arne Naess seznámil s novopozitivistickými filosofy Vídeň-ského kruhu, nevytvořil svoji verzi no-vopozitivistické filosofie, ale brilantním způsobem ukázal přínosy i meze toho-to pohledu na svět. Když poznal nábo-žensko-filosofické postoje Mahátma Gándhího, nevytvořil svůj naessovsko-gándhíovský koncept, ale přesně po-psal hodnoty, na kterých Gándhího sys-tém stojí. Zakladatelský text hlubinné ekologie, článek „The Shallow and the

Deep, Long-Range Ecology Movements: A Summary“, je v první řadě vynikající ukázkou kritického srovnání dvou pří-stupů k ochraně přírody a využití kri-tiky cizích textů k představení vlastní koncepce je typické i pro další hlubin-ně-ekologické Naessovy studie. Arne Naess v tomto smyslu ideu hlubinné ekologie nestvořil, ale spíš pouze lépe zformuloval už existující ideje a hodno-tová přesvědčení jiných zelených a ta-ké náboženských myslitelů a aktivistů.

Laskavý inspirátor

Stejně jako nebyl myslitelem-zaklada-telem, nebyl Arne Naess ani rozeným vůdcem, ačkoliv ho jako vůdčí postavu hlubinné ekologie a zeleného hnutí vů-bec uznává mnoho příznivců. K odmít-nutí role společenského vůdce radikál-ního environmentalismu přivedly Arna Naesse dvě omezení. Za prvé: Naess ni-kdy nebyl rodilým bojovným řečníkem-disputátorem. Jak sám píše: „nebyl bych dobrým vůdcem... protože nedo-kážu správně přesvědčovat a motivovat ostatní... příliš přemýšlím o silné strán-ce argumentů svých oponentů a málo o silných bodech mého vlastního pře-

svědčení“. A za druhé: Už od dětství měl Arne Naess silnou potřebu s ostatními lidmi *nesdíleného* jádra vlastní osobnos-ti. Nejenže ke svému životu potřeboval nutně samotu, ale princip samotářství navíc instaloval do každého ze svých vztahů k druhým lidem. A být radikál-ně nespolečenským společenským vůd-cem je jednoduše řečeno nereálné.

Jak je však možné, že se tento samo-tář „vymykající se normám normality“ stal inspirátorem a vůdčí ideovou po-stavou radikálního ekologismu? Proto-že svoji osobní uzavřenost i excentrický životní styl kombinoval s mimořádnou dávkou odpovědnosti za vše živé, s las-kavým a tolerantním přístupem k li-dem, se sebeironií i schopností nezišt-né pomoci. Když například nacističtí okupanti chystali v Norsku deportaci studentů z univerzity v Oslu, neváhal ji-nak uzavřený a samotářský Naess ris-kovat život varováním co největšího počtu studentů v době, kdy do samot-né razie zbývaly pouze minuty. Neznám příliš mnoho příkladů tak statečné a zá-roveň nezištné pomoci. A neznám ani mnoho lidí, kteří by na agresivní osob-ní útoky byli schopni reagovat naessov-sky laskavou větou: „Jistě, můžete mít

Arne Dekke Eide Naess zemřel letos 12. ledna, jen dva týdny před tím, než by se dožil sedmadevadesátých narozenin.
kresba: Magdalena Kalistová

pravdu, ale proč si spolu nejdříve nevypijeme kávu?“ a zároveň naessovsky neústupným: „Ovšem život těch rostlin a zvířat tam musím chránit, i když Vám tím způsobím nepříjemnosti.“ Navíc se Arne Naess uměl výjimečným způsobem smát sám sobě i svým podivnostem. Není aktem čiré sebeironie, když se vědec Arne Naess pozorující chování krys jednoho dne rozhodne místo pozorování krys pozorovat pozorovatele, kteří pozorují krysy? Nebo když se akademicky vzdělaný filosof Arne Naess místo komentáře komentářů k tématu filosofický koncept pravdy rozhodne připravit rozsáhlý výzkum na téma – co si o pravdě myslí neprofesionální filosofové a obyčejní lidé?

Naessova laskavost spojená s neústupností ve věcech, které považoval za důležité, a zároveň kombinovaná s vtipným odstupem od sebe sama je možná ještě přitažlivější než chladná rozumářská vypočítavost většiny současných profesionálních vůdců.

Osobnost na rozhraní

Dostáváme se k vlastnímu obsahu Naessem pře-formulovaných myšlenek. A i tento poslední bod je poznamenán jistým naessovským paradoxem. Ačkoliv totiž Arne Naess koncem 30. let definitivně odmítnul velkou část evropské kultury a soustředil se na studium jejích nejvýznamnějších kritiků – Petera Wesela Zapffa, Martina Heideggera či Mahátma Gándhího, nebyl zároveň schopen opustit tu nejdůležitější hodnotu, kterou západní kultura přinesla světu – ocenění názorové plurality a pestros-

ti. Takže Naessem znovu zformulovaný koncept hlubinné ekologie, ačkoliv vychází z fundamentalisticky-náboženských myšlenek Mahátmá Gándhího, otevírá evropskému myšlení dveře svojí otevřeností a explicitní výzvou ke kritice a k tvorbě vlastních, konkurenčních konceptů. Arne Naess není v tomto smyslu ani racionalistickým myslitelem ani příkrým iracionalistou, ani hlídačem evropské filosofické tradice ani slepým obdivovatelem náboženského fundamentalismu východního typu. Je osobností stojící na rozhraní dvou nelslučitelných světů a zároveň člověkem, který se ke své částečné myšlenkové rozpocenosti nebojí přiznat.

Poté, co jsme si stručně odpověděli na otázku, kým byl a nebyl Arne Naess, můžeme se posunout k otázce další: Co přinesl Arne Naess zelenému hnutí a co může říci dnešním českým environmentalistům (umírněným zeleným) a ekologům (radikálním zeleným)?

Přečteme-li si Naessovy hlubinné ekologické texty a porovnáme-li je s texty jeho bezprostředních předchůdců (například Rachel Carson), není příliš obtížné určit jeho pozitivní přínos zelenému hnutí. Naess především jako jeden z prvních identifikoval rozdíl mezi reformním (mělkým) environmentalismem, který nezpochybňuje vývoj moderní společnosti jako takový, a radikálním (hlubokým) ekologismem, který se snaží o zásadní společenské změny. Navíc dokázal argumenty mluvící pro radikální postoje formulovat jasně, a přitom alespoň zčásti nedogmaticky. Je pravda, že ti hlubinní ekologové, kteří přišli po Naessovi, jeho nedogmaticčnost, laskavou vstřícnost

a ocenění názorové pestrosti většinou nesdíleli, ovšem sám Naess se ani jedné z uvedených hodnot nikdy nezrekl. Obvinit jej můžeme z tolerance k některým zeleným misantropům, ovšem nikdy ne z vlastní zelené misantropie.

Ačkoliv jsem sám s mnohými Naessovými myšlenkami dlouho kriticky zápasil, musím přiznat, že jeho výzva zelenému hnutí je dnes v České republice nesmírně aktuální. Pokusme se ji reprodukovat ve čtyřech stručných bodech:

1. Nejdřív ze všeho si ujasněte, zda současnou společnost považujete za udržitelnou, či nikoliv.

2. Jestliže podle Vás udržitelná není, nesnažte se jít cestou mocenských kompromisů. Ty Vám totiž kromě drobného zlepšení situace přinesou i moc, která postupně převáží vše, za co jste bojovali.

3. Nebojte se stát si za svými, na první pohled nereálnými požadavky. Vždy ale ostatním vysvětlujte, proč děláte to, co děláte.

4. Nebojte se sami sobě čas od času zasát. Nestyďte se, že máte i v časech pro přírodu zlých ze sebe i světa radost. Vzpomínáte, kdy si naposledy politici ze Strany zelených ze sebe samých a své politiky udělali legraci? Kdy Hnutí Duha zablokovalo ministerstvo průmyslu a obchodu? Nevzpomínáte? Pak vězte, že myšlenek Arna Naesse je v České republice stále málo a je to velká škoda. ☒

Autor přednáší na katedře humanitní environmentalistiky FSS MU v Brně.

Hlubinná ekologie

Hlubinnou ekologii Arna Naesse charakterizují především čtyři následující tvrzení:

A. Dualistické rozdělení světa na já a okolní svět neodpovídá realitě. S využitím zvláštní poznávací metody můžeme tento dualismus překonat a spatřit skutečnost, ve které hranice mezi vlastní osobou a okolním světem mizí. Zrušení hranice oddělující individuální já od ostatních vrstev skutečnosti vede k ochraně přírody jako části vlastního širokého Já a k uznání principiální rovnosti všeho živého.

B. Poznávací metoda, která nás může dovést k pochopení jednoty našeho individuálního já a okolního světa, se nazývá ztotožnění (identifikace). Ztotožnění je a-rationální proces, který za pomoci vcítění se do existence jiných bytostí, ekosystémů či vyšších celků umožňuje dosáhnout pocitu sjednocení individuálního já s širším sociálním Já, ještě širším ekologickým Já a nakonec nejobsáhlejším metafyzickým Já. Aby mohl jedinec dosáhnout ztotožnění, musí racionální složku své osobnosti zahrnout do, či podřídí, své schopnosti emocionálního vnímání světa. Jakmile dokážeme poznávat svět pomocí vcítění, začneme vnímat i ty skutečnosti, které jsou klasickým poznávacím procesům skryté – „srdce lesa“, „život řeky“ a další.

C. Přestože proces vcítění se a ztotožnění umožňuje poznání objektivních entit, které nejsou přístupné rozumu, sám o sobě je subjektivní, a proto neexistuje jediná hlubinná ekologie, ale tolik hlubinných ekologií, kolik existuje hlubinných ekologů. Každý má právo i povinnost vytvořit si vlastní formu hlubinné ekologie a vlastní cestu k jednotě se světem. Pestrost a různost jsou základním znakem hlubinné ekologického přístupu ke světu.

D. Přijmeme-li body A.-C., přijímáme zároveň život, ve kterém nám žádná živá bytost neslouží pouze jako prostředek; život, ve kterém je ceněna spíš hloubka a bohatá zkušenost než intenzita a rozptýlení; život, který ostatní živé tvory i ekosystémy spíš brání, než ničí.

Vybraná díla Arna Naesse:

Od roku 2005 jsou zájemcům o myšlenkový svět Arna Naesse přístupné vynikající desetisvazkové vybrané spisy tohoto autora. Texty týkající se hlubinné ekologie jsou soustředěny v desátém svazku. Viz Naess, Arne: The Selected Works of Arne Naess I. – X. Dortrecht, Springer 2005. ISBN 10-4020-3727-9.

Pokud není možné výše uvedené dílo získat, doporučuji četbu následujících knih a článků:

Naess, Arne: Sebeuskutečnění: ekologický přístup k bytí ve světě. In: Myslet jako hora: Shromáždění všech bytostí. Prešov, Abies 1993. ISBN 80-88699-01-0.

Naess, Arne: Ecology, Community and Lifestyle: Outline of an Ecosophy. Cambridge, Syndicate of Press of the University of Cambridge 1989. ISBN 0-521-34873-0. Česky: Ekologie, pospolitost a životní styl. Prešov, Abies 1996. ISBN 80-88699-09-6.

Naess, Arne: The Shallow and the Deep, Long-Range Ecology Movements: A Summary. In: Deep Ecology for the 21st Century: Reading on the Philosophy and the Practice of New environmentalism. Boston, 1995, s. 151-155. ISBN 1-570-62049-0.

Naess, Arne: Is It Painful to Think? Conversations with Arne Naess. London, University of Minnesota Press 1993. ISBN 0-8166-2151-9.

Naess, Arne: Deepness of Questions and the Deep Ecology Movement. In Deep Ecology for the 21st Century: Reading on the Philosophy and the Practice of New Environmentalism. Boston, 1995, s. 204-212. ISBN 1-570-62049-0.

A dál například:

Naess, Arne: Heidegger, Postmodern Theory and Deep Ecology. In The Trumpeter, 1997, roč. 14, č. 4. ISSN 0832-6193.

Naess, Arne: Deep Ecology in the Line of Fire. The Trumpeter, 1995, roč. 12, č. 3. ISSN 0832-6193.

Naess, Arne: Mountains and Mythology. The Trumpeter, 1995, roč. 12, č. 4. ISSN 0832-6193.

Knedlo vepřo saponáto

Martin Mach Ondřej a Kamila Pletánková / zelena.domacnost@ekolist.cz

Jedna čtenářka se Zelené domácnosti svěřila se svou obavou, že u myček nádobí nemá možnost – na rozdíl od ručního mytí – ovlivnit kvalitu oplachu. A že mycí prostředky tak zůstávají na umytém nádobí a jsou pak pojídány spolu s potravinami v nich připravenými. „Zajímalo by mne, které prostředky jsou z tohoto pohledu nejméně rizikové a zda existují myčky nádobí, které disponují funkcemi nebo technologiemi, které se s tímto problémem dokážou vypořádat?“ ptá se čtenářka. Zelená domácnost přináší odpověď.

Zjistit, kdo se zabývá zdravotními vlivy prostředků do myček nádobí, nebylo jednoduché. Od Dagmar Jírové ze Státního zdravotního ústavu (SZÚ) jsme se dozvěděli, že dozor nad čistícími prostředky, které spadají do působnosti zákona o chemických látkách, nevykonává SZÚ, ale Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP).

„ČIŽP jako kontrolní orgán v oblasti životního prostředí nesleduje dopady působení detergentů, například v případě nedokonalého oplachu nádobí, na zdraví lidí ani nemá k dispozici studie zabývající se touto problematikou,“ odpověděla zase Ivana Svobodová z ČIŽP. „Tuto problematiku dřív řešila Státní zemědělská a potravinářská inspekce, v dnešní době však kvalitu těchto výrobků nedozoruje žádný orgán státní správy,“ sdělila Ekolistu dál Ivana Svobodová a doporučila se ve věci dohledu nad zdravotní nezávadností těchto výrobků a případných dopadů na zdraví lidí obracet na orgány hygienické služby nebo na Státní zdravotní ústav.

Podle Dagmar Jírové ze SZÚ nicméně při dodržení výrobcem předepsaného dávkování nejsou případná zanedbatelná množství zbytků mycích prostředků toxikologicky významná.

Opláchne myčka dobře?

Ještě přesvědčeněji mluví o neškodnosti myček jejich výrobci nebo prodejci. „Účinnost mycího a následně oplachovacího procesu je jedním z hlavních zkušebních kritérií, ve zkušebním procesu je exaktně nastavena metodika pro sledování reziduálních nečistot, tedy i zbytků jídla a mycích a oplachovacích prostředků,“ říká Martin Sailer z CECED CZ (Conseil Européen de la Construction d'Appareils Domestiques, tj. Sdružení evropských výrobců domácích spotřebičů). Schválené výrobky podle něj musejí splnit požadavky této zkoušky a na testovacím nádobí nesmějí zůstat látky, které by mohly mít jakýkoliv vliv na zdraví. „Pro testy jsou používány tzv. referenční mycí a oplachové prostředky, které odpovídají svým složením předpisům a normám pro tyto chemikálie,“ říká Sailer.

„Aby si výrobek po dobu své životnosti udržel všechny parametry výkonu včetně mycí účinnosti, je nutné dodržet požadavky návodu na běžnou údržbu a pravidelné čištění myčky nádobí a zcela jistě i užívání správných a kvalitních mycích a dalších prostředků určených pro domácí myčky nádobí,“ přidává Martin Sailer. Podle něj nelze ručním mytím nádobí dosáhnout srovnatelných hygienických výsledků. Může však kvalitu oplachu myčky ovlivnit samotný spotřebitel? „Výsledky mytí a oplachu může zákazník ovlivnit poměrně razantně,“ říká Lukáš Štrtr ze společnosti Baumatic, „a to správnou instalací spotřebiče, použitím kvalitních mycích a leštících prostředků, správným dávkováním podle doporučení výrobce, dodržením hygienických pravidel, jako je například pravidelné a důkladné čištění odpadních filtrů spotřebiče.“

Michael Hedbávný z Gorenje doporučuje používat tzv. eco program, který má nejdelší program mytí až kolem 300 minut, a to způsobí dokonalejší mytí a opláchnutí od mycích prostředků. Podle paní Kávoové z Whirlpoolu souvisí kvalita umytí s použitým typem detergentu. „Pokud si přeje čtenářka mít jistotu, že na nádobí nebudou zbytky prášku nebo leštidla, doporučujeme použít sypký mycí prášek s leštidlem, a ne tablety. Pokud použijete prášky světových výrobců, postačí pouze dvě kávové lžičky. Tak budete mít jistotu, že nádobí bude čisté a bez zbytku detergentu. Tablety vhodné nejsou, protože jejich čas rozpustnosti je vždy jiný a nehodí se pro krátké programy,“ říká Kávoová.

Pokud tedy budete dodržovat návod k obsluze a používat kvalitní mycí prostředky, nemělo by se stát, že si na talíři z myčky dáte nechtěně knedlo vepřo saponáto. ☒

Myslete na fosfáty

Při výběru mycího prostředku dávejte přednost výrobkům, které neobsahují fosfáty (tuto informaci najdete v nápisu o složení výrobku, který musí být uvedený na obalu). Fosfáty se podílejí na nežádoucím ozeleňování (eutrofizaci) vodních toků a ploch. Pokud někoho neuspokojuje tvrzení o zdravotní nezávadnosti zbytků z běžných detergentů, může na trhu hledat výrobky na přírodní bázi. Jde například o produkty firem Sodasan, Ecover nebo Sonett. Případné zbytky těchto mycích prostředků by podle výrobců díky přírodnímu původu uživateli uškodit neměly. Jde ale jen o tvrzení výrobců, výsledky nezávislého testu nebo studie k dispozici nemáme. Je dobré mít na paměti, že škodlivé můžou být i látky zcela přírodní – záleží na jejich charakteru a použitém množství.

„Pokud si přeje čtenářka mít jistotu, že na nádobí nebudou zbytky prášku nebo leštidla, doporučujeme použít sypký mycí prášek s leštidlem, a ne tablety. Pokud použijete prášky světových výrobců, postačí pouze dvě kávové lžičky. Tak budete mít jistotu, že nádobí bude čisté a bez zbytku detergentu. Tablety vhodné nejsou, protože jejich čas rozpustnosti je vždy jiný a nehodí se pro krátké programy,“ říká Kávoová.

Pokud tedy budete dodržovat návod k obsluze a používat kvalitní mycí prostředky, nemělo by se stát, že si na talíři z myčky dáte nechtěně knedlo vepřo saponáto. ☒

Jsme druh značně podivný aneb O vlivu člověka na krajinu

Stanislav Komárek /

Biolog a esejista Stanislav Komárek v loňském roce představil hned pět svých publikací (viz rámeček „Nedávno vyšlo“ na straně 21), v nichž se tu více, tu méně věnuje i environmentálním tématům. Ve všech případech jde o druhé, doplněné, sebrané nebo jinak přeskupené vydání už starších autorových textů, proto tentokrát knihy představujeme trochu netypicky nikoli vlastním článkem, ale upraveným přepisem přednášky, kterou Stanislav Komárek přednesl v druhé polovině ledna na konferenci o geo- a biodiverzitě. Autor se v ní totiž dotknul několika témat, o nichž například v knize „Příroda a kultura (Svět jevů a svět interpretací)“ pojednává podrobněji.

V biologickém prostředí často nadhazovaná teze, že člověk je živočišný druh jako každý jiný, je věru těžko udržitelná. Gibon, jakkoli nám strukturou dosti podobný, si „giboní“ někde v korunovém patře deštného pralesa a stejně jako jiné živočišné druhy například konference o biodiverzitě nepořádá. Člověk je ale druh podivný a jeho vlivy na krajinu jsou v porovnání s jinými pochopitelně značné. Samozřejmě záleží na tom, jaké velikostní dimenze si vybere. Nevím, jak je tomu nyní, ale donedávna byly z oběžné dráhy Země vidět pouze dva výsledky lidské činnosti – panamerická dálnice a Velká čínská zeď. Pochopitelně i mnohé další druhy dokážou krajinu poměrně zásadním způsobem změnit, vzpomeňme třeba na velké africké býložravce, kteří dosti podstatným způsobem udržují a rozšiřují tamější savany – sloni jsou schopní k získání potravy vyvracet celé stromy. Na druhé straně je poměrně značný i dopad činnosti například termitů, jednak stavbou četných a nápadných termitišť, jednak v savanách jihovýchodní Afriky žijí druhy, které jsou schopné „sekat“ trávu, sušit ji a požírat, namísto využívání celulózy z mrtvého dřeva.

U člověka je zajisté schopnost ovlivňovat krajinu zcela neobyčejně rozvinutá, klíčovou roli zde samozřejmě hraje zemědělství a pastevectví, což jsou fenomény v přírodě neobyčejně raritní. Lidskému zemědělství je v živočišné říši asi nejbližší zakládání houbových zahrádek mravenci rodu *Atta*, ale to je naprosto neobvyklý způsob obživy – tito mravenci si „kompostují“ přinesené listové úkrojky, v nich si pěstují ambroziové houby, jimiž se živí. Právě u mravenců a termitů vidíme i nejbližší analogie domestikace procesu, který jsme provedli na rozmanitých druzích zvířat. „Správně“ myslící biolog by měl nejspíš říct: „Ale to je přece hluboký rozdíl! U mravenců jsou jejich hosté rafinovaní parazité, kteří se k mravencům sami vetřeli, zatímco člověk vědomě, záměrně a z vlastní iniciativy zdomestikoval druhy, které dnes chová.“ Celá věc má ale rozmanitá čertova kopýtka. Ponechme teď stranou mravence – k lidem se ovšem také řada domestikantů víceméně aktivně „vetřela“ a je pravděpodobné, že například holubů, koček atd. bylo spíš obtížné se zbavit nežli je získat. Řada domestikantů se získávala velmi snadno, například husy: je úkolem pro

desetileté dítě posbírat divoká housátka hned po vylíhnutí, nechat je na sebe naimprintovat a pak se jich rovněž zbavíme jen obtížně. Domestikace procesy u velkých býložravců, speciálně třeba u koní, musely být naopak neobyčejně náročné. Když firma Hagenbeck kolem roku 1900 odchytávala hříbata koní Převalského, bylo nutné jejich stádo několik hodin štvát na domácích koních, rozmístěných ve velkém kruhu ve stepi, a teprve po čtyřech-pěti hodinách začala několikadenní hříbata jevit známky únavy a bylo je možné odchytávat do lasa, u domácích klisen nechat dokojit a transportovat do Evropy. Pokud si však představíme, že domácí koně nemáme, je chytání těch divokých téměř neřešitelným problémem asi ve stylu barona Prášila, vytahujícího sebe sama za vlasy z bažiny: hříbata údajně nelze krmit ani mlékem koz či ovcí a bez chirurgického zásahu se koním nehodí zlomeniny dlouhých kostí, takže ani nálež koně se zlomenou nohou či čerstvě narozeného hříběte, které ještě neuteče, by celou věc neřešil. Jak to „doopravdy“ bylo, není známo, ale takovýchto věcí je v kulturní historii mnoho, třeba vznik metalurgie. Obvyklé výklady, pod

Obdobu lidského zemědělství bychom v živočišné říši hledali jen krajně obtížně. Snad nejbližší je mu zakládání houbových zahrádek mravenci rodu *Atta*, kteří si „kompostují“ přinesené listové úkrojky a v nich pěstují ambroziové houby, jimiž se živí. foto mravenců rodu *Atta*: Ondřej Prosický /www.NaturePhoto.cz

le nichž dávní lidé náhodou obložili ohniště nějakou rudou, jsou holý blud – nu, zkusme a uvidíme, co se vytaví... Tím chci jen říci, že i tyto nejstarší inovace kulturních dějin jsou vlastně hádankou a u některých z nich si lze jejich vznik jen těžko představit.

Pochopitelně ale není nutné ani zemědělství a pastevectví, aby se krajina podstatně změnila. Stačí operování s ohněm různých lovecko-sběračských

kultur, které byly schopny vypalovat neobyčejně velké plochy a ze svého hlediska je tak využívat, z našeho degradovat. Jediný výrazný čistě pastevecký státní útvar, který známe, byla Mongolská říše, která byla nakonec po dobytí Číny zemědělstvím rovněž kontaminována. Připomínám jako kuriozitu tehdejší jednání Velkého mongolského churalu těsně před Džingischánovou smrtí, kde se konala porada, co vlastně

s dobytým územím udělat. Většina soudila, že bude vhodné čínské obyvatelstvo vyhubit, políčka nechat zarůst travou a na ní pást stáda. Jeden z čínských úředníků se tehdy přihlásil a nabídl vybírání daní, což Džingischána přesvědčilo – dodnes toho Mongolové litují s poukazem, kam vede krátkozraká hamiznost a vidina okamžitého zisku, který si nevidí na špičku nosu. Prakticky ve všech ostatních kulturách je pastevectví, jehož environmentální dopad je samozřejmě veliký, vždycky nějakým způsobem kombinováno se zemědělstvím, alespoň oázovým.

Na to, jak vypadá konkrétní způsob využívání nebo zneužívání krajiny, má samozřejmě vliv celá řada místních zvyklostí – souvisejí se strukturou společnosti, se způsobem dědění majetku, s náboženskými představami apod. Rozdíl je dobře vidět, podíváme-li se v současnosti do Malé Asie a do střední Evropy. Z jistého hlediska byla Osmanská říše ve vztahu k přírodním zdrojům a jejich dispozici prostěmu lidu neobyčejně „demokratická“. Zatímco u nás rožmberský regent Jakub Krčín poddané za upytlačení jednoho zajíce či dvou koroptviček věšel na ši-

benici, v Osmanské říši bylo kromě sultánského loveckého revíru Belgrad Ormaní povoleno lidu cokoli kdekoli lovit a neomezeně těžit dřevo. Podle toho to tam ovšem dnes vypadá: větší lesní celky nebo větší zvířata nacházíme jen v nejdlehlších oblastech. Rozmanité náboženské představy mají na utváření krajiny a refugií v rámci ní překvapivě velký vliv. Není úplně náhodou, že anglické slovo „sanctuary“ má význam jak „svatyně“, tak „rezervace“.

Kolem celé řady posvátných okrsků prakticky ve všech významných kulturách existovaly restrikce týkající se lovu, lesní těžby atd. Krásně je to vidět třeba na pohoří E-mej-šan v čínské provincii S'-čchuan, kde se v jinak zcela zemědělské krajině najednou zdvihá jedna z nejposvátnějších buddhistických hor a kde se po celou lidskou paměť nekácelo a nelovilo. Taký se podívejme, kolik druhů nočních motýlů nebo rostlin je popsáno právě z této oblasti. Tyto tendence byly v různých kulturách různě silné, ale jsou celkem univerzální.

S tím souvisí ještě jeden podstatný etologický fenomén člověka – lidé prožívají svět nejenom „prakticky“, ale i v různých mimopraktických aspektech, například esteticky. Zcela nápadná je třeba lidská emoční vazba na rostliny. Většina lidí je na pouštích a polopouštích poněkud nesvá a emoční vazba na zelenou vegetaci i na její jednotlivé součásti – květy, listy atd., je velká. Nemusí se přitom vždy jednat o rostliny reálné, však vidíme, kolik umělých květin je dnes na trhu, takže zatímco dříve šenkýř v restauračním zařízení musel různé fikusy či aspidistry pracně zalévat, dnes je koupí hotové z plastických hmot a pro většinu hostů je docela uspokojivé je spatřit. Lidský vkus týkající se typů krajín je někdy odvozován od východoafrických savan, kam evoluční biologie klade počátky lidské historie. Představíme-li si různé anglické parky a jejich dálněvýchodní analogie, zřejmě na tom něco bude, neboť zapojený deštný les, kde nevidíme dál než řekneme na pět metrů, působí na většinu lidí spíš cize, pokud jim rovnou nenahání hrůzu. Krajiny, v nichž se střídají volné plochy, jednotlivé stromy a sem tam nějaký keř, se chápou většinou jako krásné, příjemné a žádoucí. Na tvorbě krajín má ostatně odnepaměti velký podíl i estetická složka. Vzpomeňme na barokní krajinu střeoevropskou, která byla poměrně důsledně zemědělsky využívána a byla také prochnuta náboženskými symboly – tu kaplička, tu kostelík, tu boží muka, tu nějaký další náboženský propagační předmět. Pokud nějaký raně osvícenský ateista pro-

cházel takovýto krajem, musel být infarktu blízek, protože různé religiózní poutače byly na všech opticky nápadných místech.

S náboženstvím ostatně souvisí i představa o nějakém minulém ideálním zlatém věku, který by se měl nakonzervovat, anebo bychom se k němu měli aspoň cyklicky vracet. Doba prvních apoštolů se sice nedá zpřítomnit, ale zůstává alespoň ideálním úběžníkem. Takto se pro nemalou část environmentalistů stala tím, co by se mělo zachovat, krajina z přelomu 19. a 20. století. Souvisí s tím i představa o rituální čistotě, podle níž jsou některé věci takřkajíc „košer“ a jiné, byť podobné, nikoli. Z tohoto důvodu potom vzniká nadšený boj proti bolševníkům, křidlatkám sachalinským a psíkům mývalovitým, kteří tu prostě být „nesmějí“. To, že v neolitu přišli zajíci, koroptve, skřivani, včlí máky, koukoly a jiné naše oblíbené organismy, které dnes chráníme, se už jaksipozapomnělo nebo vytěsnilo. Když jsem byl kdysi na Madeiře, koupil jsem si tam knihu o tamní přírodě od jakéhosi německého autora. Pisatel byl dosti bojovný a při čtení pasáží o tom, jak je třeba příslušníky živočišných invazních druhů bezbolestně a bez zbytečného trápení, avšak beze vší milosti usmrtit, jsem si bezděky vzpomněl na známý protokol z konference ve Wannsee o „konečném řešení“ a říkal jsem si, jak se některé složky lidského pocíťování jenom posunuly. Pokud je cílovým organismem bolševník, a nikoli bližní, je to samozřejmě ještě dobré. Jen je také dobře si uvědomit, že člověk je plný subjektivních pocitů a emočních hnutí a cíle jeho konání nemohou být „vědecké“. Vědecké mohou být pouze metody. Cíle, ať už jedince, státu nebo nějaké organizace, jsou nutně mimo oblast vědy a nejen že je to tak dobře, ale jinak to ani být nemůže. Tím neplěduji pro to, že by se invazní druhy měly záměrně masově šířit. Jenom říkám, že zaměření proti nim je způsobeno pohledem na svět, který nějak souvisí s konceptem rituální čistoty. A uvádím to jako důvod k sebereflexi, nikoli k tomu, abych jiné očerňoval nebo dehonestoval jejich práci. Není to míněno tak, že „ochranář = nacista“. Je ovšem dobře si uvědomit, že nacisté nebyli příšery z pekla, ale lidé jako my – jen nekriticky propadli a sloužili názorům a „pravdám“, které si toho nezasloužily a vedly do katastrofy – i oni ovšem ráno snídali a není důvod, abychom tak nečinili taky. ☒

Nedávno vyšlo

Komárek, Stanislav: **Obraz člověka a přírody v zrcadle biologie.** Praha, Academia 2008, 328 stran, 295 Kč. Kniha je souborným vydáním autorových textů k biologické antropologii a jejím dějinám, s přihlédnutím k dějinám biologických disciplín vůbec.

Komárek, Stanislav: **Příroda a kultura** (Svět jevů a svět interpretací). Praha, Academia 2008, 312 stran, 295 Kč. Kniha pojednává souvislosti přírody a kultury v širokém kontextu – je kulturní proces protikladný přírodnímu, nebo se jedná spíš o „pokračování přírody jinými prostředky“? Druhé, rozšířené a doplněné vydání vychází především z koncepcí C. G. Junga a A. Portmanna, kteří spatřují společný kořen kreativity lidské i přírodní.

Komárek, Stanislav: **Sloupoví aneb Postila.** Praha, Dokořán 2008, 256 stran, 298 Kč. Kniha obsahuje texty z let 2005–2007 otištěné převážně v Lidových a Hospodářských novinách.

Komárek, Stanislav: **Zápisky z Okcidentu.** Praha, Dokořán 2008, 264 stran, 298 Kč. Zápisky z Okcidentu shrnují autorovy postřehy z cest po blízké i vzdálenější Evropě, Jižní Africe a Americe.

Komárek, Stanislav: **Zápisky z Orientu.** Praha, Dokořán 2008, 286 stran, 298 Kč. Zápisky z Orientu představují druhý díl cestovních esejů a tentokrát jsou věnovány výhradně Asii, kam vedly Komárkovy cesty vůbec nejčastěji.

Ptáci. Hradec Králové, Knižní klub 2008, 512 s., 1259 Kč. Obrazová encyklopedie ptáků celého světa.

Kutílek, Miroslav: **Racionálně o globálním oteplování.** Praha, Dokořán 2008, 200 s., 225 Kč.

Žáková, Z.; Šálek, J.; Hrnčíř, P.: **Přírodní čištění a využívání vody v rodinných domech a rekreačních objektech.** Brno, Era – vydavatelství 2008, 124 s., 130 Kč.

Fischer, W. F.: **Domek u fjordu.** Praha, Ikar 2008, 248 s., 215 Kč. Cestopis.

Langer, Jiří: **Atlas památek – Evropská muzea v přírodě.** Praha, Baset 2008, 892 s., 882 Kč.

Horký, Petr: **Zpráva o cestě na severní pól.** Řítka, Daranus 2008, 128 s., 179 Kč.

Fišer, Vojtěch: **Tajemné stezky – Od Šumavy k Novohradským horám.** Praha, Regia 2008, 208 s., 215 Kč.

kalendář akcí

Pokud chcete, abychom v této rubrice zveřejnili zprávu o Vaší akci, zašlete o ní stručně a jasně formulované informace nejpozději do 15. dne předchozího měsíce na adresu: Ekolist – kalendář akcí, Malířská 6, 170 00 Praha 7, tel.: 233 381 546, fax: 233 382 252, e-mail: kalendar@ekolist.cz. Neručíme za správnost uvedených informací – doporučujeme si je ověřit u organizátorů. Úplnější verzi tohoto kalendáře najdete na stránkách Ekolistu.cz: www.ekolist.cz/kalendar.stm.

inzerát

Švédský systém Imse Vimse je alternativou papírovým plenám v biokvalitě. Nakupujte na www.dulinka.shop4you.cz

Brigády

28. března 2009 (sobota) a **4. dubna** (sobota) od 9.00 se konají brigády – sázení stromků. Místo konání: Sraz před ČSOP Rokycany, Švermova 748 / II. **Informace:** ČSOP Rokycany, <http://csop.erc.cz>, Pavel Moulis, e-mail: pavel.moulis@tiscali.cz, tel.: 371 722 686, 603 239 922.

4. dubna 2009 (sobota) 10.00 se koná sázení vánočních jedlíček do FSC lesa za Soběšicemi (FSC je certifikace značící relativně šetrné obhospodařování). Místo konání: Brno, Soběšice, akce se koná kousek od zastávky Lesní školka (bus č. 57 z vozovny Husovice nebo č. 43 z Králova pole), od zastávky na místo výsadby povedou šipky. **Informace:** Ekologický institut Veronica, www.veronica.cz, Ivana Hrabínová, e-mail: ivana.hrabinova@veronica.cz, tel.: 542 422 750.

Tábory a výlety

7. března 2009 (sobota) 10.00 – 13.00 se koná vycházka s Vlastimilem Kostkanem na Poděbrady a do přírodní rezervace Planě loučky aneb Co dělá bobr v zimě? Místo konání: Horka nad Moravou, jezero Poděbrady, sraz v 10 hodin na parkovišti u jezera Poděbrady. **Informace:** Slunákov, www.slunakov.cz.

14. března 2009 (sobota) 9.00 se koná vycházka ke Skryjským jezírkům. Místo konání: Sraz v 9.00 hodin před sídlem ČSOP Rokycany, Švermova 748 / II. **Informace:** ČSOP Rokycany, <http://csop.erc.cz>, Pavel Moulis, e-mail: pavel.moulis@tiscali.cz, tel.: 371 722 686, 603 239 922.

22 EKOLIST 03/09

Přednášky a diskuse

7. března 2009 (sobota) 9.30 – 13.00 se koná Kulatý stůl o ekonomických, environmentálních a sociálních přínosech hostětínských ekologických projektů. Místo konání: Brno, Dům pánů z Kunštátu, velký sál, Dominikánská 9. **Informace:** Centrum Veronica Hostětín, <http://hostetin.veronica.cz>, Irena Šumpelová, e-mail: irena.sumpelova@veronica.cz, tel.: 572 641 855.

10. března 2009 (úterý) 17.30 – 19.30 se koná beseda s Martinem Branišem na téma Znečištěné prostředí. Místo konání: Praha 2, Emauzský klášter Na Slovanech. **Informace:** Ekologická sekce České křesťanské akademie, www.krestanskaakademie.cz.

11. března 2009 (středa) 11.30 se koná přednáška Jana Krajhanzla Úvod do ekopsychologie. Místo konání: Praha 2, přizemí kláštera Emauzy, Vyšehradská 49. **Informace:** Česká křesťanská akademie, viz viz výše.

14. března 2009 (sobota) 18.00–20.00 se koná diskusní večer na téma Proč se vydry z Wümmе smějí více? Místo konání: Praha 1, Klub v Jelení, Jelení 13. **Informace:** Arnika, www.arnika.org, Renata Konupková, e-mail: renata.konupkova@arnika.org, tel.: 222 781 471.

Konference a semináře

4. března 2009 (středa) – **5. března 2009** (čtvrtek) se koná konference Vliv abiotických a biotických stresorů na vlastnosti rostlin 2009. Místo konání: Praha, Výzkumný ústav rostlinné výroby. **Informace:** Výzkumný ústav rostlinné výroby, www.vurv.cz, Ladislav Bláha, tel.: 233 022 448.

10. března 2009 (úterý) – **12. března 2009** (čtvrtek) se koná 9. Energetický kongres na téma Změna klimatu a energetika – ekonomické a bezpečnostní souvislosti. Místo konání: Praha 5, Anel's hotel Prague, Stroupežnického 21. **Informace:** Business Fórum, www.business-forum.cz.

18. března 2009 (středa) 17.00 se koná dílna Recycle Art – Bižuware. Účastnický poplatek: 150 Kč zahrnuje veškerý materiál, lektorné, krátkou prezentaci zajímavých ukázek umělecké recyklace a drobné občerstvení. Místo konání: EkoCentrum Brno, Ponávka 2. **Informace:** EkoCentrum Brno, www.ecb.cz, Katka Ševčíková, e-mail: ecb@ecb.cz, tel.: 545 246 403.

19. března 2009 (čtvrtek) 9.00 se koná seminář Zákon o ochraně ovzduší v roce 2009. Přednáší Ladislav Studený z MŽP. Přihlášku nutné zaslat do 14. 3. Místo konání: České Budějovice, budova Jihočeského autoklubu – Autoškola, Žižkova 13. **Informace:** Školeničko, www.skolenicko.cz, Jitka Vosejpková, e-mail: jitkavosejpkova@seznam.cz,

tel.: 387 222 490, 774 326 123, fax: 387 222 490.

25. března 2009 (středa) – **27. března 2009** (pátek) se koná mezinárodní konference Towards eEnvironment. Místo konání: Praha 4, Corinthia Towers Hotel, Kongresová 1. **Informace:** Guarant International, www.e-envi2009.org, Zuzana Brychova, e-mail: e-envi2009@guarant.cz, tel.: 284 001 444.

25. března 2009 (středa) se koná konference Solární energie v ČR. Základní poplatek 4 800 Kč, snížený poplatek pro zástupce státní správy 3 800 Kč. Místo konání: Praha. **Informace:** B.I.D. services, www.bids.cz, Soňa Miňovská, e-mail: office@bids.cz, tel.: 222 781 017, fax: 222 780 147.

4. dubna 2009 (sobota) 10.00 – 18.00 se koná seminář Řez a ošetřování ovocných stromů, lektorem je Stanislav Boček ze Zahradnické fakulty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Nutné přihlásit se do 20. března 2009. Místo konání: Centrum Veronica Hostětín, Hostětín 86. **Informace:** Centrum Veronica Hostětín, www.hostetin.veronica.cz, Renata Bolečková, e-mail: renata.boleckova@veronica.cz, tel.: 572 630 670.

Výstavy a veletrhy

5. března 2009 (čtvrtek) – **12. dubna 2009** (neděle) se koná výstava oceněných a dalších vybraných prací ze soutěže Štíty Viléma Heckela. Místo konání: Praha-Staré Město, Křížová chodba a Rytiřský sál Staroměstské radnice, Staroměstské náměstí 1. **Informace:** Czech Photo, <http://stityheckel.cz>, e-mail: office@stityheckel.cz.

12. března 2009 (čtvrtek) – **15. března 2009** (neděle) se koná zájezd českých firem na New Energy Husum 2009. Místo konání: Husum, Německo. **Informace:** Technologické centrum AV ČR, www.tc.cz, Ondřej Šimek, e-mail: simek@tc.cz, tel.: 608 231 659.

16. března 2009 (pondělí) 17.00 – **31. března 2009** (úterý) se koná výstava Prima klima. Vernisáž proběhne od 17 h v komunitním centru Slévárna Vaňkovka. Místo konání: Brno, Slévárna Vaňkovka, Ve Vaňkovce. **Informace:** Ekologický institut Veronica, www.veronica.cz, Hana Chalupská, e-mail: hana.chalupska@veronica.cz, tel.: 542 422 757.

18. března 2009 (středa) – **22. března 2009** (neděle) se koná 30. národní výstava zeleně, mechanizace, pěstitelství, květin, ekologie a zpracování výpěstků Zemědělec 2009. Místo konání: Výstaviště Lysá nad Labem, Masarykova 1727. **Informace:** Výstaviště Lysá nad Labem, www.vll.cz, e-mail: vll@vll.cz, tel.: 325 552 158, 325 552 051.

Do 22. března 2009 (neděle) se koná výstava Tibet. Místo konání: Krkonošské muzeum Vrchlabí – ambit augustiniánského kláštera, Husova 213. **Informace:** Správa Krkonošského národního parku, www.krnap.cz,

Jiří Flousek, e-mail: jflousek@krnap.cz, tel.: 499 456 212.

Do 28. března 2009 (sobota) se koná výstava Předcházej a recykluj. Místo konání: Praha 10, poliklinika Malešice, Plašánská 573/1. **Informace:** Odbor životního prostředí ÚMČ Praha 10, www.praha10.cz, Roman Kaštovský, e-mail: romank@praha10.cz, tel.: 267 093 365, 736 499 364, fax: 267 093 291.

Do 29. března 2009 (neděle) se koná výstava František Thomayer – zahradní architekt. Místo konání: Národní zemědělské muzeum Praha, výstavní sál v 1. patře, Kostelní 44. **Informace:** Národní zemědělské muzeum Praha, www.nzm.cz, e-mail: nzm.praha@nzm.cz, tel.: 220 308 200.

Do 31. března 2009 (úterý) se koná výstava Krkonoše vnitřní – vnější. Místo konání: Žacléf, Rýchorské nám. 10. **Informace:** Městské muzeum Žacléf, www.zacler.cz, e-mail: muzeum@zacler.cz, tel.: 499 739 225.

31. března 2009 (úterý) – **4. dubna 2009** (sobota) se koná veletrh stavebnictví Coneco – Racioenergie. Místo konání: Bratislava, areál výstaviště, Viedenská cesta 3-7. **Informace:** Incheba, www.incheba.sk, e-mail: incheba@incheba.sk, tel.: +421 267 271 111.

4. dubna 2009 (sobota) – **30. dubna 2009** (čtvrtek) se koná výstava exotických motýlů Něžná krása křídel motýlích... Místo konání: Praha 7, Botanická zahrada Praha, Nádvorní 134. **Informace:** Botanická zahrada Praha, www.botanicka.cz, Renata Schmidtová, e-mail: renata.schmidtova@botanicka.cz, tel.: 736 611 992.

Ostatní

V lednu byly otevřeny online registrace soutěže Design Against Fur (Designem proti kožešinám). Byl tak zahájen nový ročník mezinárodní výtvarné soutěže určené studentům středních a vysokých škol. **Informace:** Svoboda zvířat, Lucie Moravcová, www.dafcr.cz, e-mail: lucie.moravcova@svobodazvirat.cz, tel.: 736 766 188.

19. března 2009 (čtvrtek) 18.00 se koná Pravidelná pražská cyklojízda. Místo konání: Náměstí Jiřího z Poděbrad, Praha. **Informace:** www.cyklojizdy.cz.

2. dubna 2009 (čtvrtek) se koná Den otevřených dveří v Centru Veronica Hostětín. Prohlídka pasivní budovy. Místo konání: Centrum Veronica Hostětín, Hostětín 86. **Informace:** Centrum Veronica Hostětín, <http://hostetin.veronica.cz>, e-mail: hostetin@veronica.cz, tel.: 572 641 855, fax: 572 630 413.

ZEMĚ A LIDÉ

výstava 2.ročníku fotografické soutěže Štíty Viléma Heckela na téma člověk, příroda, hory, životní prostředí pod záštitou primátora Prahy

STAROMĚSTSKÁ RADNICE V PRAZE 5.3. – 12.4. 2009

© JAN HOCEK - V Nepálu

CZECH PHOTO

Canon

GREENPEACE

FotoVideo

EKOLIST
www.ekolist.cz

horydoly

LIDÉ A ZEMĚ

 Hedvábrná Stezka.cz

Zlatí partneři konference:

BILLA

 United Bakeries

25.3.2009

www.biosummit.cz

Kongresové centrum „U HÁJKŮ“, Praha

✓ Konference navazuje na velmi úspěšné předchozí dva ročníky, které otevřely prostor pro příležitosti na českém trhu s biopotravinami

✓ Přináší nejnovější poznatky z výroby, marketingu a prodeje biopotravin v západní Evropě

✓ Nově začleňuje téma využití bioproduktů v gastronomii a jeho praktickou demonstraci v rámci BIO Galavečera

Celodenní atraktivní program

09:00 – 16:30 konference v Kongresovém centru „U HÁJKŮ“

19:00 – 23:00 BIO Galavečer v hotelu InterContinental

Organizátoři:

 blue events

Green marketing

Pod záštitou:

Ve spolupráci s:

ORA
Organic Retailers Association
IFOAM Internal Body

 BIOSTYL
22. - 24. 5. 2009

 INCHEBA
EXPO PRAHA

 INTERCONTINENTAL
PRAHA

Mediální partneři:

Bio Obchod

MODERNÍ OBCHOD

maso

Svět balení

REGAL

EKOLIST

ORGANIC-Market.info
Online Marketplace for Organic Trade

finance.cz
Finanční novinky

www.edumenu.cz

PODNIKATEL.cz

svět potravin

Přehrada u španělského města Ainsa v září 2008
foto: Alena Dvořáková a Viktor Fischer/afisphoto.com

Obrovské sucho, které loni sužovalo Španělsko, ukázalo, že krajním nedostatkem vody můžou trpět i některé oblasti Evropy. Více viz reportáž Světový den (bez) vody na straně 12.